

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

MARAŞ OTU KULLANIMI İLE DÜRTÜSELLİK VE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

RIDVAN KANOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2019

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**MARAŞ OTU KULLANIMI İLE DÜRTÜSELLİK VE
BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

RİDVAN KANOĞLU
20169172

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. EBRU ÇAKICI

LEFKOŞA
2019

KABUL VE ONAY

Rıdvan Kanoğlu tarafından hazırlanan “Maraş Otu Kullanımı İle Dürtüsellik ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 06/08/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

Prof. Dr. Ebru Çakıcı (Danışman)
Yakın Doğu Üniversitesi
Fen—Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Ayhan Eş (Başkan)
Yakın Doğu Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Deniz Ergün
Yakın Doğu Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü

Prof. Dr. Mustafa Sağsan
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- ☐ Tezimin tamamı heryerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih

İmza

Ad, Soyad

TEŞEKKÜR

Bu tezi eğitim hayatım boyunca bana olan olağanüstü desteklerinden dolayı annem, babam ve kıymetli kardeşlerime, yüksek lisans süreci boyunca kendisinin akademik bilgilerinden, mesleki tecrübelerinden ve rol model aldığım şeffaf duruşundan istifade ettiğim tez danışmanım Prof. Dr. Ebru ÇAKICI hocama, anketleri hedef kitleye ulaştırırken bana yardımcı olan arkadaşlarıma, bu çalışmaya katılıp bize ve bilime büyük katkılarda bulunan Kahramanmaraş halkına adıyor kendilerine teşekkürlerimi iletiyorum.

ÖZ

MARAŞ OTU KULLANIMI İLE DÜRTÜSELLİK VE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu çalışmanın amacı, maraş otu kullanımıyla dürtüsellik ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada Kahramanmaraş ilinde tekstil fabrikalarında çalışan 338 işçiden anket yöntemi ile veri toplanmıştır. Anket formunda Sosyodemografik Bilgi Formu, Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği, Barratt Dürtüsellik Ölçeği ve Madde Kullanım Ölçeği bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre araştırmaya katılan bireylerin maraş otu kullanım oranı %29 olarak bulunmuştur. Erkekler arasında kullanım oranı (%35,7) kadınlardan (%12,0) anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Maraş otu kullanan ve kullanmayan katılımcıların demografik özellikleri karşılaştırıldığında, yaş ortalaması, medeni durum ve eğitim düzeyi bakımından gruplar arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Maraş otu kullanan bireylerin kullanmayanlara göre benlik saygıları daha düşük, dürtüsellik düzeyleri (dikkatsizlik, motor dürtüsellik, plan yapma) ise daha yüksektir. Maraş otu kullanımını yordayan faktörler incelendiğinde erkek cinsiyet, sigara kullanımı ve alkol kullanımı pozitif yönde yordayıcı olarak bulunmuştur. Farklı demografik özelliklere sahip bireylerle yapılacak araştırmalar risk faktörlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Benlik Saygısı, Dürtüsellik, Maraş Otu

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN NICOTIANA RUSTICA ABUSE, IMPULSIVITY AND SELF-RESPECT

The aim of this study was to investigate the relationship between Nicotiana Rustica abuse and self-respect. In the study, data were collected from 338 workers working in textile factories in Kahramanmaraş province. The survey form includes Sociodemographic Information Form, Coopersmith Self-Respect Scale, Barratt Impulsivity Scale, and Substance Abuse Scale. According to research results Nicotiana Rustica usage rate of the participants was 29%. The rate of usage among men (35,7%) was significantly higher than that of women (12,0%). When the demographic characteristics of the participants using and not using Nicotiana Rustica were compared, it was found that there was no significant difference between the groups in terms of average age, marital status and educational level. Self-respect is lower and impulsivity levels (carelessness, motor impulsivity, planning) are higher in individuals who use Nicotiana Rustica than non-users. When the factors predicting the use of Nicotiana Rustica were examined, being male, smoking and using alcohol were found to be positively predictive. Research on individuals with different demographic characteristics will provide a better understanding of risk factors.

Key Words: Self-Esteem, Impulsivity, Nicotiana Rustica

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLDİRİM	IV
TEŞEKKÜR.....	VI
ÖZ	VII
ABSTRACT	VIII
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLO DİZİNİ	XII
ŞEKİLLER DİZİNİ	XIII
KISALTMALAR.....	XIII

1. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1 Problem durumu	1
1.2 Araştırmanın amacı	2
1.3 Araştırmanın önemi	2
1.4 Sınırlılıklar.....	3
1.5 Tanımlar	3
2. BÖLÜM.....	4
KURAMSAL ÇERÇEVE, İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	4
2.1 Maraş otu (ağız otu) ve etkileri.....	4
2.1.1 Maraş otunun tanımı.....	4
2.1.2 Maraş otunun kullanım biçimi ve içeriği	5
2.1.3 Maraş otunun etkileri	5
2.1.4 Tütünün tanımı ve tarihçesi.....	8
2.1.5 Tütünün kullanım şekilleri	9
2.1.6 Sigara ve kullanım sıklığı	9
2.2 Nikotin kullanımına neden olan risk faktörleri.....	10
2.3 Dürtüsellik	13
2.3.1 Dürtünün tanımı.....	13
2.3.2 Dürtüsellüğün tanımı	14
2.3.3 Dürtüsellüğün süreçleri	17
2.4 Benlik saygısı	18

2.4.1 Benlik saygısının tanımı ve gelişimi.....	18
2.4.2 Düşük ve yüksek benlik saygısı	21
2.4.3 Benlik saygısını etkileyen faktörler	22
2.4.4 Benlik saygısı tipleri	24
3. BÖLÜM.....	26
ARAŞTIRMA VE YÖNTEMİ	26
3.1 Araştırmanın modeli	26
3.2 Evren ve örneklem	26
3.3 Veri toplama araçları.....	26
3.3.1 Sosyodemografik bilgi formu	26
3.3.2 Coopersmith benlik saygısı envanteri (CSBÖ)	27
3.3.3 Barratt dürtüsellik ölçeği (BDÖ).....	28
3.3.4 Madde kullanım ölçeği	28
3.4 Verilerin analizi.....	28
4. BÖLÜM.....	30
BULGULAR	30
5. BÖLÜM.....	48
TARTIŞMA	48
6. BÖLÜM.....	52
SONUÇ VE ÖNERİLER	52
6.1 Sonuç	Error! Bookmark not defined.
6.2 Öneriler.....	53
KAYNAKÇA.....	54
EKLER	62
Ek 1. Bilgilendirilmiş onam ve demografik bilgi formu.....	62
Ek 2. Madde kullanım ölçeği.....	62
Ek 3. Barratt dürtüsellik ölçeği-11	62
Ek 4. Coopersmith benlik saygısı ölçeği.....	65
Ek 5. Barratt dürtüsellik ölçeği-11 uygulama izni	66
Ek 6. Coopersmith benlik saygısı ölçeği uygulama izni	67

ÖZGEÇMİŞ	68
İNTİHAL RAPORU	69
ETİK KURULU ONAYI.....	70

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Sosyodemografik bilgilere ilişkin analiz sonuçları (n=338)	30
Tablo 2. Sigara, pipo veya puro gibi tütün kullanım durumuna ilişkin analiz sonuçları	31
Tablo 3. Sigara, pipo veya puro gibi tütün kullanım sıklıklarına ilişkin analiz sonuçları	31
Tablo 4. Sigara bırakmada zorlanma durumuna ilişkin analiz sonuçları	32
Tablo 5. Maraş otu kullanım durumuna ilişkin analiz sonuçları	32
Tablo 6. Maraş otu kullanım sıklıklarına ilişkin analiz sonuçları	32
Tablo 7. Maraş otu bırakmada zorlanma durumuna ilişkin analiz sonuçları	33
Tablo 8. Maraş otu kullanım şekline ilişkin analiz sonuçları	33
Tablo 9. Alkol kullanım sıklıklarına ilişkin analiz sonuçları	34
Tablo 10. Tek seferdeki alkol kullanımına ilişkin analiz sonuçları	34
Tablo 11. Sarhoş olma sıklıklarına ilişkin analiz sonuçları	35
Tablo 12. Esrar kullanımına ilişkin analiz sonuçları	36
Tablo 13. Bonzai kullanımına ilişkin analiz sonuçları	38
Tablo 14. Uçucu kullanımına ilişkin analiz sonuçları	39
Tablo 15. BDÖ ve CBSÖ'ye ilişkin tanımlayıcı analiz sonuçları	40
Tablo 16. BDÖ'nün dikkatsizlik alt boyutu puan ortalamalarının madde kullanımına göre karşılaştırılması	41
Tablo 17. BDÖ'nün motor dürtüsellik alt boyutu puan ortalamalarının madde kullanımına göre karşılaştırılması	42
Tablo 18. BDÖ'nün plan yapmama alt boyutu puan ortalamalarının madde kullanımına göre karşılaştırılması	43
Tablo 19. CBSÖ puan ortalamalarının madde kullanımına göre karşılaştırılması	44
Tablo 20. Maraş otu kullanımına göre katılımcıların yaş ortalamalarının karşılaştırılması	45
Tablo 21. Maraş otu kullanımına göre katılımcıların sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması	45
Tablo 22. Maraş otu kullanım sıklığının BDÖ, CBSÖ'ye göre karşılaştırılması	46
Tablo 23. Yaş, cinsiyet, tütün ve alkol kullanımı değişkenlerinin maraş otu kullanımı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi sonuçları ..	47

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Benlik saygısını etkileyen faktörler	24
---	----

KISALTMALAR

BDÖ	: Barratt Dürtüsellik Ölçeği
CBSÖ	: Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği
DSM	: The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Problem durumu

Bağımlılık günümüzde en önemli sağlık sorunlardan biridir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) her yıl 8 milyon insanın tütün kullanımı nedeniyle hayatını kaybettiğini bildirmektedir. Tütün kullanımına bağlı ölümlerin çoğu düşük ve orta gelir düzeyine sahip ülkelerde gerçekleşmektedir. Gelişmiş ülkelerde tütünün zararları hakkında farkındalığın artması tütün kullanımını azaltmıştır (DSÖ, 2019).

Maraş otu (*Nicotiana rustica* Linn) Türkiye'nin Güneydoğu ve Akdeniz bölgelerinde yetişen bir tütün türüdür ve dumansız tütün olarak adlandırılır. Sigara halinde değil, emilerek kullanılmaktadır. Sigaraya göre çok daha ucuzdur. Sigarayı bırakmak için maraş otu kullanımına geçen kişilerde bu kez de sıklıkla maraş otu bağımlılığı gelişmektedir.

Ancak dumansız tütün olarak adlandırılan maraş otu sigara yapımında kullanılan *Nicotiana tobaccum*'a kıyasla 6-10 kat fazla nikotin içermektedir ve sigaranın yol açtığı birçok zararlı yan etkilere sahiptir (Zevin, Saunders, Gourlay, Jacob, ve Benowitz, 2001).

Tütün kullanımını arttıran çeşitli risk faktörleri vardır. Bunlar arasında psikolojik faktörler de önemli yer tutmaktadır. Benlik saygısının düşüklüğü, yüksek dürtüsellik sigara kullanımı için risk faktörleridir.

Bu araştırmada farklı bir tütün olan maraş otu kullanımının, sigara kullanımı ile birlikte ele alınarak, benlik saygısı, dürtüsellik gibi psikolojik faktörlerle ilişkisinin incelenmesi hedeflenmiştir

1.2 Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın amacı, Kahramanmaraş'ta yetişen maraş otu (ağız otu) kullanımı ile dürtüsellik ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi ve bunun cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyleri ve diğer psikoaktif madde kullanımı ile olan bağlantısını belirlemektir. Bu araştırmada maraş otu kullanımında benlik saygısı ve dürtüsellik ilişkisi ele alınmıştır. Bu kapsamda cevap aranan soru "maraş otu kullanımında benlik saygısı ve dürtüsellik arasında bir ilişki var mıdır?" olarak belirlenmiştir. Araştırma amaçları aşağıda sıralanmaktadır:

Sadece maraş otu kullananlar ile sadece sigara kullananlar arasında benlik saygısı ve dürtüsellik düzeyleri ile ilgili anlamlı bir fark var mıdır?

Sadece maraş otu kullanan bireylerle, benlik saygısı ve dürtüsellik düzeyleri bakımından, herhangi bir madde kullanmayanlar arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Sadece maraş otu kullanan bireylerle, başka bir madde kullanan bireyler arasında, benlik saygısı ve dürtüsellik düzeyleri bakımından anlamlı bir fark var mıdır?

maraş otu kullanan bireylerin sosyodemografik verilerine bakıldığında, benlik saygısı ve dürtüsellik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Katılımcılarda maraş otu kullanım sıklığı ile dürtüsellik ve benlik saygısı düzeyi arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3 Araştırmanın önemi

Bağımlılık yapan maddelerin kullanımında dürtüsellüğün etkisi ve benlik saygısı düzeyi birçok araştırmaya konu olmuştur. Daha önceden yapılan

arařtırmalar dūřūk benlik saygısına sahip ve dūrtūsellik dūzeyi yūksek olan bireylerin madde kullanmaya daha meyilli olduėnu belirlemiř, fakat marař otunun bōlgesel nitelikte olması nedeniyle olsa gerek marař otu baėımlıların dūrtūsellik ve benlik saygısı iliřkisini inceleyen bir arařtırma yapılmamıřtır. Bu kapsamda bu çalıřma literatūre saėlayacaėı katkı ve sunulacak öneriler baėlamında önem tařımaktadır.

1.4 Sınırlılıklar

Araştırmanın amacı doğrultusunda katılımcılara çeşitli madde kullanımlarına ilişkin detaylı sorular yōneltirmiřtir. Bu maddelerin kullanımının yasal olmaması, katılımcıları dūrūst yanıtlar vermemeye itmiş olabilir. Araştırmanın en önemli sınırlılığı bu noktada ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında alışma, Kahramanmarař ilinde tekstil fabrikalarında çalışan ve araştırmaya katılan bireyler ile sınırlıdır.

1.5 Tanımlar

Marař Otu: Tūrkiye'nin Gūneydoėu ve Akdeniz bōlgelerinde özellikle Kahramanmarař ve Gaziantep illerinde yaygın bir řekilde kullanılan dumansız bir tūtūn tūrūdūr.

Dūrtūsellik: Dūřūnmeden hareket etmek (motor), hızlı karar almak (biliřsel), gelecek yerine bugūnū dūřūnmek (plansızlık) ve konsantre olmakta zorluk çekmektir (dikkat).

Benlik Saygısı: Bireyin sahip olduėu tūm özellikleriyle kendisini olduėu gibi hissetmesini, kendisine karřı bir gūven duygusuna sahip olmasını ve kendisini herkes kadar deėerli ve sevimye layık hissetmesini saėlayan pozitif ruh halidir.

2. BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE, İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Maraş otu (ağız otu) ve etkileri

Çalışmanın bu bölümünde maraş otu ve etkileri ele alınmaktadır. Öncelikle maraş otunun tanımına yer verilmektedir. Ardından maraş otunun kullanım biçimi, içeriği ve etkileri ele alınmaktadır. Sonrasında tütün tanımı ve tarihçesi, kullanım şekilleri, sigara ve kullanım sıklığı açıklanmıştır.

2.1.1 Maraş otunun tanımı

Maraş otu Türkiye'nin Güneydoğu ve Akdeniz bölgelerinde özellikle Kahramanmaraş ve Gaziantep illerinde yaygın bir şekilde kullanılan dumansız bir tütün türüdür. Maraş otu Güneydoğu ve Akdeniz bölgelerinde “deli tütün” olarak da adlandırılan tütünün yapraklarının toz haline getirilmesinin ardından ceviz, meşe ya da asma çubuğundan elde edilen külün 1/3 oranında ilave edilmesiyle birlikte ezilerek ve nemlendirilerek hazırlanmaktadır. Bu tütün hazırlanırken ilave edilen külün, ortamı alkali yaparak ağız mukozasından emilimini hızlandırdığı ifade edilmektedir. *Nicotiana rustica* Linn' da yer alan nikotin içeriğinin *Nicotiana tobaccum*a kıyasla yaklaşık olarak 6-10 kat daha fazla olduğu saptanmıştır (Zevin, Saunders, Gourlay, Jacob, ve Benowitz, 2001).

Söz konusu ürünün satışı 20 gramlık paketler halinde yaygın bir şekilde yapılmaktadır. Maraş otu yaklaşık bir çay kaşığı kadar alınarak, hafif bir şekilde nemlendirilip sigara kağıdına sarılarak ya da sarılmadan alt veya üst dudağın iç bölümüne yerleştirilip emilerek kullanılmaktadır. Bu işlemin tekrar sıklığı ise kullanan bireyin alışkanlığına göre değişmektedir. Bazı kişilerin

ağızlarına maraş otunu yerleştirerek uyuduğu tespit edilmiştir (Ridker, Genest, & Libby, 2001). Genellikle bireylerin sigarayı bırakmak amacıyla başladıkları bu dumansız tütün kullanımı, ilerleyen süreçlerde bireylerde bağımlılık oluşturmaktadır. Kahramanmaraş ilinde yapılan bir araştırma çalışması kapsamında bireylerin %16,8'lik kısmının maraş otu kullandığı ortaya çıkarılmıştır. Çalışma kapsamına dahil olan erkeklerin %25,1'i ve kadınların %1,4'ü maraş otu kullandığını belirtmişlerdir (Kafas, 2011)

2.1.2 Maraş otunun kullanım biçimi ve içeriği

Maraş otu, *Nicotiana Rustica* L. bitkisinin yapraklarının kurutulmasının ardından ceviz, meşe, ya da asma çubuğundan yapılan kül ile karıştırılarak hazırlanır. Kül, ortamı alkali yapması ve elde edilen karışımın ağız mukazasından emilimini hızlandırması sebebiyle kullanılmaktadır. Karışım yaklaşık olarak bir tatlı kaşığı kadar avuç içersine alınarak alt dudak ile çene arasına konulu. Abu karışım ağızda yaklaşık olarak 5-10 dakika tutulur ve ağızdan dışarıya atılır. Söz konusu işlem kullanan bireyin alışkanlığına göre gün boyunca tekrarlanmaktadır. Bazı bireylerin bu tozu dudakları arasına yerleştirerek uyudukları bilinmektedir (Güven, Köksal, Büyükmeşe, Çetinkaya, Sökmen, ve Aksu, 2003).

Nicotiana Tobaccum ile *Nicotiana Rustica* L arasında alkaloid kompozisyonları açısından belirgin bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. *Nicotiana tobaccum*'un içeriğinde yer alan nitrozonornikotin (NNN), nitrozanabatin (NAT), nitrozamin (TSNA) ve nitrozanabasin (NAS) gibi alkaloidlerin, *Nicotiana Rustica* L. bitkisinde de benzer oranlarda bulunduğu saptanmıştır. Ancak *Nicotiana Rustica* L bitkisinin nikotin içeriğinin *Nicotiana Tobaccum* bitkisinden yaklaşık olarak 6-10 kat daha fazla olduğu vurgulanmıştır (Erenmemişoğlu, 1999).

2.1.3 Maraş otunun etkileri

Maraş otu kullanan bireylerde akciğer işlevi, kardiyovasküler sistem, hematoloji ve biyokimya mekanizması bozulmakta ve toksik etkiye maruz

kalma yoluyla karsinojen etki artmaktadır. maraş otu kullanımı sonucu alt dudak mukozaları incelenen bireylerde orta şiddetli displazi gözlemlenmiştir. Oral kanser riski ise maraş otu kullanım geçmişinin ne derece eskiye dayandığı ile orantılı biçimde artmaktadır. Özellikle 15 yılı aşkın kullanımlarda bu ihtimalde 50 kat artış yaşanmaktadır (Sucaklı, Kahraman, Çelik, ve Keten, 2015).

Keten ve arkadaşları (2015) sigara ve maraş otu birlikte kullanımı neticesinde Candida taşıyıcılığı ve türlerine ilişkin yaptıkları bir çalışmada 240 gönüllü erkekten ağız kültürü almışlardır. Sigara içen grupta %53 oranında Candida taşıyıcılığına rastlanmıştır. maraş otu kullanan grupta %56,7, kontrol grubunda ise %36,7 oranında Candida taşıyıcılığı belirlenmiştir. Bu çalışmaya göre Candida taşıyıcılığı maraş otu ve sigara birlikte kullanımı neticesinde anlamlı bir artış göstermektedir. Sigara ve maraş otu ayrı ayrı ele alındığında kullanan bireylerdeki Candida taşıyıcılığı benzer düzeylerde gerçekleşmiştir. Çalışma kapsamında sigara ve maraş otu kullanıcılarının oral Candida taşıyıcılığı kontrol grubuna oranla anlamlı düzeyde yükselmiştir.

Kahramanmaraş ilinde yapılan bir çalışmada maraş otu ve sigara birlikte kullanımının alt dudaktaki bukkal mukoza hücrelerinde mikronükleus (MN) düzeyini değiştirme etkisi incelenmiştir. maraş otu ve sigara kullanan bir grup ve bunların ikisini de kullanmayan bir grup oluşturularak bukkal mukoza incelemesi yapılmış ve MN frekans aralığı belirlenmiştir. maraş otu ve sigara kullananlarda MN düzeyinin kontrol grubu ile karşılaştırıldığında anlamlı seviyede yükseldiği dikkat çekmiştir. maraş otu kullananların sigara içenlerden anlamlı farklılaşan MN düzeyinde bulunmadıkları da gözlenmiştir (Aral, Ekerbiçer, Çelik, Çıragil, & Gül, 2006). Bir diğer çalışma maraş otu kullananlar ve tütün ürünü kullanmayan bireylerden alınmış kan örneklerini CD2, CD4, CD8, CD3, CD19 ve CD16-56 gibi oranlar dahilinde incelemiştir. Neticede maraş otu kullananlardaki ortalama CD4/CD8 ve CD19/CD4 düzeyinin kontrol grubundan ciddi ölçüde farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre maraş otu kullananlarda CD4/CD8 düşüklüğü ve CD19/CD4 yüksekliği dikkat çekmiştir. maraş otu kullanımının immünsüpresif etkisi nedeniyle enfeksiyon duyarlılığını artırdığı gözlemlenmiştir (Kafas, 2011).

Kurtul ve arkadaşları (2005) serum lipid peroksidasyon düzeyi üzerinde maraş otu etkisi araştırdıkları bir çalışmada sağlıklı bireylerle maraş otu kullananları karşılaştırmışlardır. Neticede MDA düzeyindeki değişmelerin maraş otu kullananlar için kontrol grubu baz alındığında belirgin bir yükseliş gösterme yönünde olduğu izlenmiştir.

Güven ve arkadaşlarının (2003) çalışmasında maraş otu kullanan, sigara içen ve kontrol grubunu oluşturan sağlıklı bireyler üzerinde ventriküler repolarizasyon parametreleri incelenmiştir. maraş otu kullanan ve sigara içenlerin sol ventrikül erken doluş zamanı daha düşük, atrial doluş zamanı ve deselerasyon zamanı daha yüksek olarak belirlenmiştir. Kardiyovasküler sistem üzerine etkileri itibarıyla maraş otu'nun sigaradan belirgin bir fark yaratmayacak düzeyde olumsuz etkiye sahip olduğu saptanmıştır.

maraş otu kullanımıyla birlikte değişen hematoloji parametrelerinin belirlenmesine yönelik yapılan bir çalışmada maraş otu kullanan ve kullanmayan kişilerden alınan kan örneklerinde demir ve lökosit yüksekliği ile maraş otu nosit ve trombosit düşüklüğü tespit edilmiştir. maraş otu içeriğinde bulunan nikotin ve tütünün nitrozamin düzeylerindeki değişimle hücre, organ ve sistemik dolaşıma yönelik belirgin inflamatuvar bozulmalara neden olduğu belirlenmiştir (Ekerbiçer, Aral, Çelik, ve Çıragil, 2002).

Sönmez (2009) Kahramanmaraş ilinde yaptığı bir çalışma kapsamında maraş otu kullanan, sigara içen ve sağlıklı bireyler üzerinde tiroid fonksiyonlarını değerlendirmiştir. Hormonal seviye ve anti-tiroglobulin antikor düzeyleri arasında belirgin bir farklılığın görülmediği saptanmıştır. Öte yandan ultrasonda tiroid bezlerinin hacimsel olarak farklılığı maraş otu kullananlar aleyhine belirgin biçimde artmıştır. maraş otu kullananların Sağ lob lateral boyutu, sağ lob ön-arka boyutu ve sağ lob volümü kontrol grubu ve sigara kullanan grupla karşılaştırıldığında önemli bir artış gösterdiği belirlenmiştir.

Cerit'in (2010) Kahramanmaraş ilinde gerçekleştirdiği bir çalışmada maraş otu kullanan, sigara içen ve sigara içmeyen erkekler üzerinde böbrek

fonksiyonlarının test edilmesine yönelik glomerüler filtrasyon hızı (GFR) ve proteinüri karşılaştırması yapılmıştır. maraş otu kullanan ve sigara içen erkeklerde GFR ve proteinüri yönünden yükselme saptanmıştır. maraş otu kullananlarla sigara içenlerin arasındaysa GFR ve proteinüri yönünden belirgin bir farklılık gözlemlenmemiştir. Kontrol grubu dışında kalan bireylerin hiperfiltrasyon ve proteinüri nedeniyle böbrek hasarı ihtimalinin anlamlı biçimde arttığı görülmüştür.

2.1.4 Tütünün tanımı ve tarihçesi

Tütün patlıcangiller familyasında yer almaktadır. “Nikotiana Tabacum” olarak anılan bitkinin yapraklarının kurutulmasının ardından işlenerek kullanıma hazır hale getirilmiş şekline tütün ismi verilmektedir. Bununla birlikte Nicotiana Tabacum türü çevresine uyum sağlayarak birbirinden farklı tütün tiplerinin oluşmasına yol açacak tipte bir poliformik karakterdedir (Eliasson, 2003).

Amerika kıtasında Milattan Önce 6000 yıllarında tütün tarımının başladığı bilinmektedir. Bu alanda yapılan çalışmalarda Mayalara ait tarihi eserlerde yer alan resimlerde ve höyüklerde tütünün kullanım biçimleriyle ilgili bazı resimler bulunmuştur (Houston, Person, Pletcher, Liu, Iribarren, & Kiefe, 2006). Ayrıca Amerikan yerlileri tarafından tütün dumanını solumanın Tanrıları memnun edeceğine inanılmaktaydı. Tütün Orta Amerika’da yaşayan Antiller halkı tarafından tütünü keyif verici olarak kullanılmıştır. Söz konusu dönemin hekimleri ise tütünü baş ağrısı ve göğüs hastalıkları tedavisinin yanı sıra yara sarmada da kullanmışlardır. 1492 yılında Avrupalılar Christopher Columbus sayesinde tütünü tanımışlardır. Christopher Columbus tarafından bitkiye isim olarak yerlilerin tütün içtikleri saz borusunun ismi olan “Tobacco” verilmişti (Pagano, Gubner, Le, ve Guydish, 2018; Bilgiç ve Günay, 2018) r.

Tütün Avrupa’da 1559’da Portekiz’de Fransa elçisi olan Jean Nicot sayesinde yayılmıştır. 1560 yılında Jean Nicot, Fransa Kraliçesi Catherine de Medicis’e tütün tohumunu sunmuştur. Fransa Kraliçesinin migren türü baş ağrısını geçirmesi sebebiyle Avrupa’da 1560 yılından sonra tütünün oldukça

etkili bir ilaç olduğu yayılmıştır. Tütüne Fransa Kraliçesinin ilgi göstermesi sebebiyle de “Kraliçe otu” ismi verilmiştir. İlerleyen dönemlerde ise Jean Nicot’un tütüne ilgi göstermesi sebebiyle de bitkiye “Nicotiana” bulunan alkoloide ise “Nicotin” adı verilmiştir. 1612 yılında Virginia’da ilk kez ticari amaç ile tütün yetiştirilmiştir (Pagano, Gubner, Le, ve Guydish, 2018).

2.1.5 Tütünün kullanım şekilleri

Tütün, günümüze kadar pek çok farklı şekilde kullanılmış bir bitkidir:

1- Tütünün doğrudan dumansız olarak kullanım şekilleri: Enfiye, çiğneme, nikotin preparatları biçiminde (nikotin suyu, bandı, sakızı, tableti, elektronik sigara, vb.) kullanımı.

2- Tütünün yanmasıyla ortaya çıkan dumanın kullanım şekilleri: Sigara, tütsü, pipo, puro ve nargile şeklinde kullanımı.

3- Tütünün sanayide farklı amaçlarla kullanımı: Tütün tohumundan yağ çıkarılır. Selüloz endüstrisinde kağıt elde etmek amacıyla kullanılır. Böcek ilacı ve gübre olarak kullanılır. Tütün yapraklarından nikotin elde edilir. Tütün çiçekleri kolonya ve esans imalatında kullanılır. Tütünün külü potasyum karbonat elde etmek için kullanılır.

Tütün pek çok farklı şekillerde kullanılmasına rağmen dünya çapında genellikle keyif verici olarak kullanılmaktadır. Tütün bu özelliği ile ekonomide yer almaktadır. Günümüzde ise tütün denilince ilk akla gelen sigara olmaktadır.

2.1.6 Sigara ve kullanım sıklığı

Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan tahminlere göre, dünya çapında sigara kullanıcısı olan kişi sayısı 1.1 milyardır (DSÖ, 2015). Gelişmiş ülkelerde sigara içme sıklığının azalma eğilimi gösterdiği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra sigara içme sıklığının gelişmekte olan ülkelerde ve kadınlarda artma eğiliminde olduğu saptanmıştır. Türkiye’de de sigara

kullanımı yaygındır. Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre sigara kullanım oranı Ocak 2018-Ocak 2019 arasında yüzde 12 artış göstermiştir (Sputniknews, 2019).

Öte yandan Küresel Yetişkin Tütün Araştırması raporu çerçevesinde Türkiye’de 15 yaş ve üzeri bireylerin %31,3’lük oranının her gün ya da ara sıra tütün ve tütün mamullerini kullandığı saptanmıştır. Buna ek olarak söz konusu oranın kadınlarda %15,2, erkeklerde ise %47,9 olduğu belirtilmiştir. Yaşamları boyunca hiç tütün ve tütün mamulü kullanmayan bireylerin oranı ise %52,8 olarak belirtilmiştir. Yaşamları boyunca hiç tütün ve tütün mamulü kullanmayan bireylerin cinsiyet dağılımına bakıldığında ise, erkeklerin %30,0’luk kısmının, 4 kadınların ise %74,8’lik kısmının hiç kullanmadığı tespit edilmiştir. Kentsel bölgelerde, her gün ya da ara sıra tütün ve tütün mamulü kullanan bireylerin oranı %33 olarak saptanırken, kırsal bölgelerde %27,2 olarak saptanmıştır kentsel bölgelerde iç tütün ve tütün ürünü kullanmayan bireylerin oranı %51 olarak saptanmıştır. Bu oran kırsal bölgelerde %57,1 olarak saptanmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2012).

2.2 Nikotin kullanımına neden olan risk faktörleri

Bireysel ve toplumsal bir sağlık sorunu olarak değerlendirilen tütün kullanımı genellikle sigara içme biçiminde gerçekleşmektedir. Tütünde bulunan nikotin alkoidi 1997’ye dek bağımlılık yapıcı bir madde olarak kabul edilmemiştir. Ancak oldukça eskiden beri uyarıcı olduğu kabul edilmiştir (Plotnik, 2009).

Nikotinin vücuda emilimi ağız, burun, akciğer ve deri üzerinden gerçekleşmektedir. 10 ila 20 saniye gibi kısa bir sürede beyne ulaşabilen nikotin haz merkezinde yer alan nikotin reseptörlerine bağlanmakta ve böylece dopamin seviyesinin artmasına önayak olmaktadır (Karlıkaya, Öztuna, Solak, Özkan, ve Örsel, 2006).

Kontrol hücreleri tarafından zevk merkezinin kapanmasını engelleyen nikotin kısmen uzun soluklu bir iyilik hali sağlamakla beraber nikotinin düşük düzeyde alımı dikkati ve konsantrasyonu artırmakta ve kısa süreli bellek

üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır (Plotnik, 2009). Bireylerin nikotine alışması çeşitli sebeplerden kaynaklanmakta olup neticede sürekli kullanım söz konusu belirlemeler doğrultusunda bir bağımlılık yaratmaktadır. Bu nedenle bırakıldığında bir dizi yoksunluk belirtisi ortaya çıkmaktadır. Bu belirtiler farklı şiddette olabildiği gibi genellikle benzer bir semptomatik tedavi gerektirebilir. Bu tedavinin ise odaklandığı noktalar genellikle konsantrasyon eksikliği, hiperaktivite, birbirini kovalayan düşünceler öne sürme, çok hızlı konuşma, sinirli ve huzursuz hissetme, uykuya dalma güçlüğü gibi hususlardır. Bu doğrultuda sigara kullananlar açısından sigaranın bırakılması belirli nedenlere endeksli olarak sigarayı yeniden tüketme ihtiyacı doğurabilmektedir. Tüketim arttıkça nikotine bağımlı olma seviyesi de artış göstermektedir (Tırakoğlu, 2016).

Nikotin bağımlılığı başlangıç itibarıyla irsi nedenlerle beraber çevreye ve sosyal yaşama bağlı psikopatolojik süreçlerin de tesir etmesiyle gerçekleşmektedir. Toplumun normlarına ayak uydurabilme düşüncesi bu bağımlılığa temel teşkil etmede bir öncelik haline gelirken rol model olarak benimsenen kişilerden de taklit yoluyla bu alışkanlık öğrenilebilmektedir. Sosyal öğrenme teorisine göre erişkinler adolesanları iki farklı açıdan etkilemektedir. Birincisinde adolesanlar erişkinleri taklit etmektedir. İkincisinde adolesanlar erişkinlerin davranışlarını içselleştirmektir. Bireyi nikotin bağımlılığına yönlendiren unsurlar arasında aile içinde dengenin kaybolması, ebeveynlerden birinin ya da her ikisinin nikotin bağımlısı olması ya da ailenin bireyi ihmal etmesi gibi nedenler yer almaktadır. Sigaraya başlama ve sigarayı bırakma hususlarında akranların ve sosyal çevrenin etkisi, akranların alışkanlıkları etkilidir. Merak, arkadaş grubuna özenme, diğerlerine özenme, büyüdüğünü ispatlama çabası, stres seviyesini azaltma isteği ve otoriteye başkaldırma arzusu gençleri nikotine iten nedenler arasında ön plana çıkmaktadır (Karalezli, 2016).

Dikkati artıran ve ödül arama davranışında etkin rol oynayan dopamin salgısı nikotin alımında artar. Dopamin salgısını artıran mekanizme ilaç bağımlılığından kumar bağımlılığına kadar biz dizi bağımlılığın arka planında yer almaktadır (Adinoff, 2004).

Erkeklerle kıyasla kadınlar nikotini metabolizmalarına daha hızlı bir şekilde kattıkları için, kadınların sigarayı bırakması erkeklerle oranla daha zordur. Öyle ki kontrasepsiyon kullanımı ve CYP2A6'nın östrojen tarafından indüklemesi kadınlarda kotinin metabolizmasını hızlandırmaktadır. Öte yandan cinsiyetin ergenlik yıllarında nikotin metabolizması üzerinde etkisi olmamasına rağmen, ırk farklılığı nikotin metabolizmasını etkilemektedir (Rubinstein, Shiffman, Rait, ve Benowitz, 2013). Ancak oral kontraseptif kullanımı durumunda ergenlik dönemindeki kızların nikotin metabolizması değişikliğe uğramaktadır (Berlin, Gasior, ve Moolchan, 2007).

Tütün kullanımının rutin hale gelmesi fiziksel bağımlılığın ötesinde psikolojik olarak da bir alışkanlığa dönüşür. Söz konusu tütün kullanımı sosyal çevre ve günlük alışkanlıklar ile pekişmektedir. Belirli bir periyodun ardından tütün kullanımı günlük rutinin bir parçasına dönüşür. Eğer sigara içme dürtüsü çeşitli nedenlerle tatmin edilemezse yoksunluk belirtileri olan sinirlilik, ajitasyon ve agresiflik hali meydana gelir. Mevcut durumda sigara içen bir kimse sigarayı bıraktığında çekilme belirtileri ortaya çıkar. Diğer taraftan, meydana gelen çoğu reaksiyonun fiziksel olmasına rağmen psikolojik bir bileşeni de mevcuttur. Farmakolojik tedavi ve davranışsal tedavi bütüncül bir yaklaşım ile uygulandığı takdirde söz konusu nikotin çekilme sendromu ile baş edilebilir (Behrakis, 2016).

Kişiye nikotin bağımlılığı ve yoksunluk tanısı koyulabilmesi için DSM 5'e göre son 12 ayda olmak kaydıyla sigara içicinin halihazırda mevcut olan kriterlerden en az 2'sini yerine getiriyor olması gerekmektedir. Aşağıda listelenen DMS 5 tanı kriterlerinden en az 2'sinin mevcudiyeti kişiye nikotin bağımlılığı tanısı koymak için yeterlidir (APA, 2013).

Tolerans gelişmesi: Zaman ilerledikçe aynı zevke ulaşabilmek için kişinin daha fazla sayıda sigaraya gereksinim duyması.

Sigara içen kişinin istediği süre ve adetten daha fazla sayıda sigara kullanıyor olması.

Kişinin sigarayı bırakmak ya da azaltmak istemesine rağmen bu yönde yeterince emek sarf etmemesi.

Kişi sigarayı bıraktığında ya da sigara içmeye bir süre ara verdiğinde yoksunluk semptomlarının oluşması (sinirlilik, huzursuzluk, konsantrasyon kaybı, titreme, çarpıntı, endişe, yorgunluk, uykusuzluk, kabızlık).

Madde kullanımı yönünde büyük bir arzu hissetme.

Sigaraya ulaşmak, sigarayı içmek ve sigaranın yol açtığı etkilerden kurtulmak için çok zaman sarf edilmesi.

Kendisi için tehlike arz ettiği açık bir şekilde belli olsa dahi bireyin sigara içmeyi sürdürmesi.

Sigara kullanımının sosyal hayatta ve iş hayatındaki sorumlulukları yerine getirmeye engel olması.

Sigara kullanımının durumunu daha da kötüleştirmesine rağmen bireyin sürekli olarak ya da ara sıra sigara kullanmayı sürdürmesi.

Sigara kullanımının içinde bulunduğu durumu daha kötüleştirdiğinin farkında olmasına rağmen bireyin toplumsal ve kişiler arası ilişkilerinin bozulmasını göze alması.

Sigara kullanımı nedeniyle bireyin sosyal faaliyetlerinde ve kişisel etkinliklerinde azalma görülmesi.

2.3 Dürtüsellik

2.3.1 Dürtünün tanımı

Freud (1905)'a göre dürtü, düzensiz, aralıklı ve dışsal uyarılmalar tarafından üretilen “uyarılma”dan (stimulation) ziyade, bedenin içinde sürekli olarak akan, kendine özgü bir enerjiye karşılık gelen (örneğin, cinsel dürtü için:

libido) ve bir uyarılım (excitation) kaynağının ruhsal temsilcisi, ruh ile beden arasında sınırdaki bir kavramdır. Dürtü, organizmanın içindeki uyarılım kaynaklarından geldiğinden, devamlı olarak bir güç şeklinde kendisini dışa vurur ve öteki ile ilişki içinde kendini konumlandırır. Dürtü terimi (trieb) ilk kez 1905 yılında Cinsellik üzerine üç deneme adlı eserde ortaya koyulmuştur. Freud dürtü kavramını ve onunla birlikte metapsikolojinin temelini attıktan sonra bunlardan bir daha vazgeçmeyecektir. Freud terminolojik olarak dürtüyü içgüdü teriminin kullanmaktan sakınmak amacıyla Almanca trieb sözcüğünün karşılığı olarak Fransızcaya yaptığı çevirilerde kullanmıştır. Bu iki terim Freud tarafından açıkça farklı anlamlara gelecek şekilde kullanılmıştır. Freud içgüdü (Almanca Instinkt) terimini sadece kalıtım tarafından sabitlenmiş bir hayvansı davranışı nitелеmek için kullanmıştır. Trieb terimi ise Almanca kökenlidir ve “itki” kavramına az da olsa bir atıf içerir (treiben=itmek). Dürtü terimi mekanik ya da biyolojik bir enerjiyi değil, fakat bir hareketin yayılımını ortaya koymaktadır (Saccarbone, 2004).

2.3.2 Dürtüsellikğin tanımı

Dürtüsellik, düşünmeden hareket etmek (motor), hızlı karar almak (bilişsel), gelecek yerine bugünü düşünmek (plansızlık) ve konsantre olmakta zorluk çekmek (dikkat) şeklinde tanımlanmaktadır (Barratt, 1985). Dürtüsellik kavramı kişinin yaşamının her alanını etkileme potansiyeline sahip olan çok boyutlu bir kavramdır. Psikiyatrik açıdan dürtüsellikğe birçok hastalıkta rastlanmaktadır. Dürtüsellik, davranış bozukluğu, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu, kişilik bozukluğu, madde ve alkol kötüye kullanımı, psikotik bozukluklar, bipolar bozukluk, yeme bozuklukları ve demans gibi şikayetleri olan kimselerde, sağlıklı kontrol gruplarına nazaran daha sık görülmektedir (Kısa, Yıldırım, & Gök, 2005). Hem aşırı madde kullanımı başlangıcında hem de madde bağımlılığın nüksetmesi sorunlarındaki temel mekanizmalardan birinin dürtüsellik olabileceği iddia edilmektedir. (Lane, Cherek, Rhodes, Pietras, ve Tcheremissine, 2003; Miller, 1991)

Dürtüsellik düzeyi yüksek olan kimselerin asabiyet, endişe ve disfori gibi negatif duygusal durumlar ile sık sık karşılaşabileceği ve bu bakımdan

madde kullanımının içsel negatif duyguları azaltacak bir girişim olabileceği iddia edilmektedir (Murray, Patkar, Mannelli, DeMaria, Desai, & Vergare, 2003). Sıklıkla, impulsif davranışların arka planda seratonin hormonunun fonksiyonuyla ilişkili biyolojik bir gerekçesi mevcut olabilir (Markowitz ve Coccaro, 1995).

Moeller ve arkadaşlarına göre (2001), impulsivitenin madde kötüye kullanımı bozukluğunda kalıtsal bir özellik olmayıp, sonuçları öngöremeyen bu kişilerde strese tepki biçiminde hızlı bir şekilde gelişen bir davranış biçimidir. Yine Moeller ve arkadaşlarına göre (2001), dürtüsellik tanımında şu üç unsur bulunmalıdır:

- (1) Negatif neticelere karşı duyarlılığın azalması,
- (2) Zihinde bilgi işlem süreci daha henüz tamamlanmadan uyarana karşı hızlı ve plansız bir biçimde tepki ortaya koyma,
- (3) Uzun süre gerektiren neticeleri göz önünde bulundurma hususunda yetersizlik.

Dürtüsellğe klinik popülasyonun yanı sıra normal popülasyonda da rastlanabilmektedir. Patolojik boyuttaki dürtüsellik bireyin hayat kalitesini olumsuz etkilemekte ve işlevselliğini düşürmektedir (Moeller, Barratt, Dougherty, Schmitz, ve Swann, 2001).

Bir kez madde kullanımı başladıktan sonra, madde arama ve çekilme şikâyetleri madde kullanımının devam etmesine yol açmaktadır. Diğer taraftan bazı araştırmalarda madde kullanan kimselerde yüksek düzeyde impulsivitenin mevcut olduğunun ortaya koyulmasına rağmen söz konusu ilişkinin mevcut olmadığı alkoliklerde bu davranışın heyecan arama ile bağlantılı olduğu belirlenmiştir. Konuyla ilgili olarak, borderline hastalarda dürtü kontrol problemi sıklıkla görülmektedir ve bu kimselerde yüksek seviyede madde kötüye kullanım insidansları mevcuttur. Buna ilaveten madde kullanan ergen bireylerin daha fazla kavga ettiği ve saldırıya uğrama

risklerinin yüksek olduğu durumları daha fazla yaşadıkları belirtilmektedir. Öfke; sosyal yaşamda incinme, kötü muameleye ve haksızlığa uğrama gibi dış kaynaklı olayların yanı sıra, bireyin iç dünyasında yaşadığı çelişki ve çatışmalardan kaynaklanan, hoş olmayan ve rahatsızlığa neden olan, belli bir sıklığa, yoğunluğa, süreye, ifade tarzına ve tolerans eşiğine sahip olan duygusal bir durumdur (Schiraldi ve Kerr, 2002).

Dürtüsellik psikiyatrik açıdan önemli bir klinik vakadır ve birçok psikiyatrik hastalıkta dürtüsellığe rastlanmaktadır. Dürtüsellik, davranış bozukluğu, dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu, kişilik bozukluğu, madde ve alkol kötüye kullanımı, psikotik bozukluklar, bipolar bozukluk, yeme bozuklukları ve demans gibi şikayetleri olan kimselerde, sağlıklı kontrol gruplarına nazaran daha sık görülmektedir (Kısa, Yıldırım, ve Goka, 2005).

Dürtüsellik ayrıca alkol ya da madde kullanımı ile ilgili problemlerle de ilişkilendirilmektedir. Buna ilaveten Acton (2003), dürtüsellüğün madde kullanımı sorununda doğal bir risk faktörü teşkil ettiğini ileri sürmüştür. Yürütülen araştırmalarda madde bağımlılarının alkol bağımlılarına kıyasla, çoklu madde bağımlılarının tek bir maddeye bağımlı olan kimselere kıyasla, alkol bağımlılarının ise kontrol gruplarına kıyasla daha dürtüsel olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Petry, 2001).

Aşırı madde bağımlılığının başlangıcında ve de bunun nüksetmesinde dürtüsellüğün temel mekanizmalardan biri olabileceği ileri sürülmektedir. Dürtüsellüğün aynı zamanda alkol kullanımı davranışı ve alkol kullanımıyla ilişkili problemlerde aracılık fonksiyonu gösterebileceği ifade edilmektedir. Maddeye erişme ve kullanma için planlı bir amaca ihtiyaç vardır. Bu sebeple madde kullanımını dürtüsel davranışlar başlığı altında ele almak zordur. Dürtüsellüğün farklı bileşenleri madde kötüye kullanımına başlama ve bunu sürdürmenin belirli dönemlerini etkileyebilir. Madde kötüye kullanımının gelişimi ve sürdürülmesinde ödül dürtüsü ve spontan dürtüsellik arasındaki ilişkiye vurgu yapılmaktadır. Laboratuvarlarda yapılan ölçümler ve uygulanan anketler madde bağımlısı kişilerde yüksek dürtüsellik seviyeleri olduğunu ortaya koymuştur. Ancak dürtüsellüğün madde kötüye kullanımının sebebi mi

yoksa sonucu mu olduğu henüz açıklığa kavuşmamıştır. Dürtüselliğin madde kullanımına başlama yaşı ile irtibatlı olduğu bilinmektedir (Kısa, Yıldırım, ve Goka, 2005).

2.3.3 Dürtüselliğin süreçleri

Aşağıda, dürtüselliğin süreçleri açıklanmaktadır (Özver, 2010):

Tepki Ketleme/Yanıt Engelleme: Bireyin uygun olmayan bir durumda erken tepki vermesi ya da tepki vermeyerek gerekli yanıtı erteleme durumu dürtüsellik sürecinde tepki ketleme/yanıt engelleme biçiminde açıklanmaktadır. Davranış bilimleri açısından dürtüsellik bir inhibitör mekanizması olarak değerlendirilmektedir. Bireyin arzu ettiğı yiyecek, cinsellik ya da kazanç için dürtüleri bu mekanizma sayesinde içsel ve dışsal olarak devreye alınmaktadır. Buna ilaveten verilen hızlı yanıtların ve reflekslerin baskılanması da bu inhibitör mekanizma sayesinde gerçekleşmektedir. Ayrıca, daha yavaş meydana gelen bilişsel mekanizmalar davranışlara yön vermektedir.

İnhibisyon Denetimi: İnhibisyon denetimi açık ve örtük yanıtı baskılama ile alakalı bir kavramdır. Öte yandan, bu kavramın ortaya koyduğu yürütücü inhibisyon kavramı ise harekete geçme kontrolü ile bilişsel ve davranışsal inhibisyon ihtiva etmektedir.

Risk Alma: Bireyin hayatını sürdürmek ve kendisini geliştirmek için risk alması gerekmektedir. Diğer yandan yüksek risk davranışları olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Risk alma davranışları Özbildirim ve Özdenetim ölçekleri ile değerlendirilmektedir.

Karar Verme: Karar verme süreci bir olay ya da durum karşısında bir tercih yapma şeklinde tanımlanır. Ayrıca bu süreç eylem seçimi, eylemi düzenleme ve uygulama ve de eylemin sonuçlarını değerlendirmeyi içermektedir. Nörogörüntüleme çalışmaları neticesinde karar verme sürecinde duyguları işlemenin etkisi ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca belirsizlik ve yüksek risk gibi

koşullarda karar verme mekanizmasının çoklu prefrontal, parietal, limbik ve subkortikal bölgeleri içinde barındıran subkortikal-kortikal şebeke ile ilişkili olduğu ifade edilmiştir.

2.4 Benlik saygısı

2.4.1 Benlik saygısının tanımı ve gelişimi

Bireyin sahip olduğu tüm özellikleriyle kendisini olduğu gibi hissetmesini, kendisine karşı bir güven duygusuna sahip olmasını ve kendisini herkes kadar değerli ve sevmeye layık hissetmesini sağlayan pozitif ruh haline “benlik saygısı” adı verilmektedir. Benlik saygısını oluşturan unsurlar arasında benlik kavramının benimsenmesi ön plana çıkmaktadır. Kişi kendisini değerlendirdikten sonra bir kendinde bir beğeni durumu ortaya çıkar ve bu durum kişinin kendi benlik kavramını onaylamasından kaynaklanmaktadır. Çok sayıda kuramcı kişilerde benlik saygısının nasıl geliştirebileceğine dair fikirler öne sürmüştür. Lewin benlik saygısını açıklarken hayatı bir tiyatroya benzeterek hayatın bir oyun olduğunu ve bireylerin oynadıkları oyundan aldıkları hazzı benlik saygısı olarak ifade etmiştir (Temel ve Aksoy, 2010).

Kendilik psikolojisi kuramını geliştiren Kohut, benlik saygısında meydana gelen artış ya da azalışın benlikte değişikliğe yol açtığını ileri sürmektedir. Benlik saygısında azalma kişide kaygıya neden olmaktadır. Kohut, güçlü bir benliğin hem olumlu hem de olumsuz durumlara karşı koyabilen bir güç teşkil ettiğini ortaya koymuştur (Kohut’tan aktaran Özen, 2014).

Ericson benlik saygısının temelini gelişim basamaklarından meydana geldiğini ifade etmektedir. Birinci basamakta güven duygusu, süreklilik duygusu ve aynılık ile benlik saygısının temeli atılmaktadır. İkinci basamakta çocuğun kaslarını kullanabilme yetisinin (kakasını yapabilme) gelişmesine binaen ailesi onu takdir etmek suretiyle benlik saygısının gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bu suretle çocukta toplumda yer edinme hissi oluşmakta

ve bunun getirdiği haz ile benlik saygısı doğru orantılı bir biçimde artmaktadır (Erickson'dan aktaran Aslan Yılmaz, 2016)

Yukarıda bahsi geçen tanımlardan anlaşılacağı üzere benlik saygısı bireyin kendini sevmeye değer biri olarak görmesi, sahip olduğu özellikleri olduğu gibi benimsemesi, kendinden hoşnut olması anlamına gelmektedir. Yürütülen araştırmalar neticesinde benlik saygısı bazı yerlerde bir ihtiyaç olarak addedilmiş, bazı yerlerde başarının temel ögesi olarak vurgulanmış bazı yerlerde ise ruh sağlığı hususunda önemli bir öge olarak nitelendirilmiş ve dört ana unsur üzerinde inşa edilmiştir. Bunlar temel kabullenilme, duruma bağlı kabullenilme, gerçek ile ideal benlik arasında ahenk ve bireyin diğer insanlara kıyasla kendisini değerlendirmesi durumu olarak sıralanmaktadır.

Benlik kavramı James'in "The Principles of Psychology" (Psikolojinin Temelleri) adlı eseri ile birlikte ele alınmaya başlanmıştır. James benlik kavramını "bilen benlik" ve "bilinen benlik" şeklinde iki boyutta incelemiştir. James benlik saygısını, bireyin gerçekte başardıklarının, başarmak istediklerine oranı olarak ifade etmiştir ve bunu etkileyen 3 faktörü vurgulamıştır. İlkine göre bireyin benlik saygısının gelişiminde sahip olduğu istekler ve değerler önemli rol oynamaktadır. Zira, benlik saygısı gerçekte başardıklarımızın, başarmak istediklerimize oranıdır. İkincisi, bireyin genel değer yargıları ve anlayışı, toplum tarafından tasdik edilen başarı ve statü standartlarına göre biçimlenir. Toplumun kabul ettiği başarı standartları bireyler tarafından bir ölçüt olarak kullanılır ve birey bunu kıstas alarak kendi değeri hakkında karar verir. Üçüncüsü, benliğin uzantılarına birey tarafından atfedilen değerdir. Bu değer bireyin sahip olduğu, örneğin eşi, çocukları, akrabaları, arkadaşları, toplum içindeki statüsü, evi, arabası, kıyafetleri, iş yeri, malı, mülkü vb.nin değerinin toplamıdır. Benlik uzantılarının sayısı arttıkça benlik saygısında da artış görülmesi beklenmektedir (Gander ve Gardiner, 2001).

Cooley, benlik ile sosyal çevrenin ilişkisine önem vermiştir. Bireyin kendisiyle ilgili sahip olduğu duygu ve düşüncelerin pek çoğu hayatının ilk yıllarında kendisini etkileyen insanlarla kurduğu ilişkilerin sonucunda meydana

gelmektedir. Bu sebeple, birey diğer insanların kendisiyle ilgili yaptığı tanımlar sayesinde kendisini tanımlamayı öğrenir (Cooley'den aktaran Cevher ve Buluş, 2007). Mead benlik kavramının sosyal etkileşim sayesinde gelişeceğine vurgu yapmıştır. Mead, benlik görüşünün kişinin sosyal çevresinin bir ürünü olduğunu ifade ederek ayna benlik kavramını benimsemiştir. Mead'e göre benlik gelişimi için dil ve toplum unsurları önem arz etmektedir. Etkileşim yoluyla bireyler diğerlerinin gördükleri şekilde kendi kendilerini görürler. Mead, bağımsız olduğunu düşünen bireylerin bile diğer bireylerin etkisi altında kaldığını ve kendileri hakkındaki değerlerin; önemli gördüğü ve içinde bulunduğu sınıftaki insanların yaptığı değerlendirmelerden etkilendiğini öne sürmüştür. Adler benlik saygısını, aşağılık duygusundan üstünlük duygusuna geçişin bir işareti olarak değerlendirir. Çocuğun kaçınıcı çocuk olduğunun ve aile içindeki pozisyonunun benlik saygısı üzerinde etkili olduğunu, buna ilaveten çocuğun benlik saygısının reddedilme, organ eksikliği ve çocukluk hastalıkları ile de engellendiğini vurgulamıştır (Adler, 2012).

Coopersmith (1967), çocuklarda benlik saygısı gelişimini etkileyen aile ve ana baba niteliklerini şu şekilde listelenir: a) Çocuğuna tutarlı ve iyi çizilmiş sınırlar koyması b) Çocuğun ailede kabul görmesi. Psikanalitik kuram, benlik saygısının gelişiminin süper ego gelişimiyle bağlantılı olduğunu ileri sürer. Süper ego gelişim gösterdikçe benlik saygısının içerden düzenlenmesi görevini üstlenir. Kendinden memnun olma hissi, sevilmiş olma duygusunun yanı sıra doğru olanı yapmış olma duygusuna da gereksinim duyar. Süper egonun verdiği içsel ceza benlik saygısında azalma biçiminde ortaya çıkar. Süper ego daha etkin hale geldikçe benlik saygısı duygusu, kişilerin kendilerinin haklı görmelerinin yanında diğerlerinin kendileri hakkında ne düşündüklerini önemsemesinden de etkilenir (Coopersmith'ten aktaran Geçtan, 2000)

Adler, bireyin zayıflıklarının ve yetersizliklerinin benlik saygısını azalttığını ileri sürmüştür. Öte yandan aşağılık duygusu bireyin yeterli olmayan organları ya da davranışları sebebiyle meydana gelmektedir. Fakat diğer yandan aşağılık duygusunun oluşumunda çocukluk çağında meydana gelmiş

olan geriye döndürülmesi imkansız bazı olayların da etkisi mevcuttur. İnsanların var oluşunda dahi eksiklik duygusu bulunmaktadır ve insanın temel dürtüsü aşağılık duygusunu azaltarak üstünlük kurmaktır. Hayatın temel amacı bireyin benliğinin en mükemmel hale getirilmesi ve çocukken sahip olduğu aşağılık duygusundan arındırılması ve çocukken edindiği aşağılık duygusundan kurtulmasıdır. Satın alınan araçlar, elbiseler, mallar benliği mükemmel bir duruma getirmeyi ve diğer kimselere kıyasla bireyin kendisini daha az aşağılık görmesini hedeflemektedir (Adler, 2012).

2.4.2 Düşük ve yüksek benlik saygısı

Bireyin, kişisel özelliklerinin ve tutumlarının farkına varması ve insanların kendisine geribildirimde bulunması sayesinde birey kendisi hakkında tanımlamalar yapabilecektir. Bireyin kendisini olumlu algılaması benlik saygısının yüksek olmasına, öte yandan olumsuz ve çelişkili algılaması ise benlik saygısının düşük olmasına sebep olacaktır.

Rosenberg (1979) birey kendisini olumlu bir tutum içinde değerlendirirse benlik saygısının yüksek olacağını, olumsuz bir tutum içerisinde değerlendirirse ise benlik saygısının düşük olacağını ileri sürmüştür. Benlik saygısının yüksek olması çeşitli kazançlar sağlarken, benlik saygısının düşük olması ise kayıplara neden olabilmektedir. Özgüveni zayıf bireyler kendilik değeri olumsuz olan bireylerdir. Sosyal çevreleri içindeyken mecbur kalmadıkça kendilerini ifade etmekten sakınırlar, zira düşüncelerinin anlamsız bulunacağına dair bir kaygı hissederler. Grup içinde geri planda kalıp yalnız kalmayı, katılım göstermek yerine dinleyici olmayı tercih ederler. Söz konusu davranış kalıpları bireylerin sosyal yaşamlarını ve akranlarıyla olan iletişimlerini kısıtlar. Bireyin okulunda ve işindeki başarı ve becerisini etkileyen benlik saygısı düzeyi aynı zamanda bireyin stresle başa çıkma becerisini, arkadaşlık ve dostluk ilişkilerini, hayat dolu ve eğlenceli olabilme seviyelerini de etkilemektedir. Benlik saygısı seviyesi yüksek ve tutarlı olan sağlıklı kimseler, canlı ve enerjik olmakla özdeşleştirilirler ve aynı zamanda bu kimselerin özgüvenleri iyidir. Diğer taraftan, benlik saygısı zayıf olan kimseler ise canlılık ve enerjilerini yitirmiş, özgüvenleri yetersiz, kendisinden

utanç duyan, değersiz ve çaresiz hisseden, başarı ve becerileri azalmış kimselerdir. Beden ile ilgili egoyu şekillendiren kıyaslamalar farklı ihtiyaçlara istinaden oluşurlar. Benlik saygısı zayıf olan genç ergenin benlik saygısı güçlü olan diğer genç ergene kıyasla daha zayıf bir kendilik imgesi bulunmaktadır. Bu durum kendi benlik imgesiyle mücadele etmesine, diğer taraftan benlik eleştirisi ise benlik saygısının azalmasına yol açmaktadır (Rosenberg'den aktaran Onur, 2011)

Rosenberg benlik saygısı yüksek seviyede olan bireylerin kendilerini başkalarından üstün saymadığını, hatasız olduklarını düşünmediklerini, başarılı ve yetenekli olduklarına dair duygular yansıtmadıklarını ifade etmektedir. Benlik saygısının yüksek seviyede olması bireyin yaşadığı topluma uyum sağlamasını kolaylaştırmakta ve zihinsel, duygusal, sosyal, ahlaki açılardan pozitif gelişim göstermesini kolaylaştırabilmektedir (Rosenberg'den aktaran Suner, 2000)

2.4.3 Benlik saygısını etkileyen faktörler

Benlik saygısının arka planında iki farklı öngörü bulunmaktadır. Bunlardan birincisi benlik saygısının değişkenlik arz edebilmesidir. İkincisi ise benlik saygısının kalıtsal özellik göstermesidir (Campbell & Foster, 2006). Bireyin kendisine karşı nasıl bir tutum izlediğini gösteren benlik saygısı, doğum ile başlayıp, çevresel faktörler ile değişiklik göstermektedir. Benlik saygısını etkileyen bu değişimler Mruk tarafından Şekil 1'de belirtilmiş olup aşağıdaki şekilde de açıklanmaktadır (Doğan, 2014):

i. Aile desteği: Benlik saygısını geliştiren en büyük kaynak anne babadır. Benlik saygısı ailede gelişmeye başlar. Aile gelişmekte olan çocuğa ne kadar çok destek olursa, çocuğun yaptığı yanlışı kendi açılarından değil çocuğun açısından değerlendirip çocuğun gelişimi için doğru olup olmadığı dikkate alırsa çocuk dış dünyaya daha uyumlu bir birey haline gelir (Doğan, 2014).

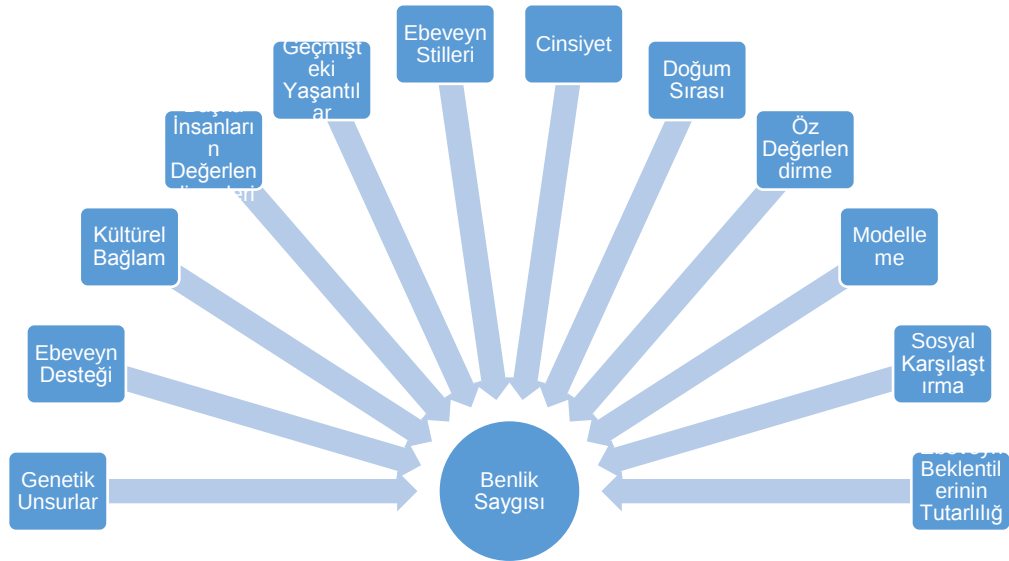
ii. Ailedeki doğum sırası: Çocuğun ailedeki ilk doğan çocuk olması benlik saygısı gelişimi açısından bir mertebeye kadar olumlu etki eder. Benzer

şekilde, kardeşi olmayan çocuklarda da benlik saygısı gelişimi olumlu yöndedir. Toplumda hem ilk çocuk hem de tek çocuk daha ilgili bir şekilde yetiştirilmiştir. Aileleri onlara daha fazla ilgi göstermek suretiyle daha çok iletişim kurarlar. Ancak benlik saygısında iletişim ve ilginin niceliğinden ziyade niteliğinin daha mühim olduğu gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır (Ekşi, Sevim, ve Kurt, 2016).

iii. Ailenin beklentileri ve tutumu: Ailenin her açıdan ayrıntılı bir biçimde çocuğunu değerlendirmesi gerekmektedir. Aile, çocuk hakkında bir beklenti içine girerken çocuğun sınırlarını, becerilerini ve kabiliyetlerini göz önünde bulundurmalıdır. Bu hususlara dikkat edildiği takdirde hem çocuğun ailesine saygısı hem de benlik saygısı olumlu yönde etkilenecektir (Mruk, 2006).

iv. Ailenin çocuğu yetiştirme tarzı: Ailenin yapması gereken şeylerin başında çocuğuna saygılı olması gelir. Bu tutumun özünde çocuğun da bir insan olduğu gerçeği yatmaktadır. Aile uçlarda olmamalı ne çok otoriter ne de çok hoşgörülü olmalıdır. Ebeveynler, çocuğa karşı daha objektif ve güvenilir bir yaklaşım sergilerse çocuğun benlik saygısının olumlu yönde etkileneceği yorumu yapılabilir.

v. Ailenin rol model olması: Çocuk her zaman için başlangıçta kendisine en yakın kişileri yani anne ve babayı rol modeli olarak alır. Bu nedenle ebeveynlerin herhangi bir olay ya da durum karşısında sergiledikleri tutum, bakış açısı ya da davranış, çocuk için bir rol modeli teşkil eder (Mruk, 2006).

Şekil 1. Benlik saygısını etkileyen faktörler (Mruk, 2006).

2.4.4 Benlik saygısı tipleri

Benlik saygısı, genel ve özel anlamda olmak üzere iki farklı grupta değerlendirilmektedir. Genel benlik saygısı, bireyin özünün bir bütün olarak kabul edilip değerlendirilmesinin dışa aktarımıdır. Özel benlik saygısı ise, bireyin dış görünümünün, atletik yeteneklerinin ya da akademik uzmanlıkları gibi belirli bir alandaki becerilerinin değerlendirilmesinin dışa aktarımıdır (Neiss, Sedikides, ve Stevenson, 2002).

Özel benlik saygısının kapsamındaki düşünce tiplerinin toplamını genel benlik saygısının bütünü olarak yansıtmak doğru değildir. Bireyin akademik başarılarının veya sosyal ortamlardaki yeterliliğinin benlik saygısı üzerindeki etkisi söz konusu alanlara verdiği öneme bağlı olarak farklılık arz etmektedir. Genel benlik saygısı, tabiatı itibariyle duygusal ve ruhsal olarak iyilikle ilişkili olmasına rağmen, özel benlik saygısı daha bilişsel ve davranışsal olduğu için genel benlik saygısına göre daha etkili olduğu düşünülmektedir (Pullmann ve Allik, 2008).

Ayrıca özel benlik saygısı; görev benlik saygısı, sosyal benlik saygısı, akademik benlik saygısı şeklinde üç alt gruba ayrılmıştır. Bireyin benlik

saygısı, kendisi hakkında yaptığı mantıklı duygu ve düşünce değerlendirmelerinin bütünü olarak ifade edilebilir, buna da açık benlik saygısı denilmektedir. Ayrıca son araştırmalara göre, örtük benlik saygısına da vurgu yapılmakta olup bu da kişinin kendisini ya da etrafında onunla ilgili olan nesneleri bilinçaltında değerlendirmesi anlamına gelmektedir (Gözaydın, 2017).

Freud yıllar öncesinde bilinçaltının ne kadar etkili olduğunu vurgulamış ve bilinçaltının insanın düşünce yapısında çok önemli bir yer tuttuğunu belirtmiştir. Bağlantılı olarak bilinçaltı hakkında yapılan araştırmalar, bilinçaltının örtük benlik saygısı alanında da önemli bir görev üstlendiği ortaya koymuştur (Gailliot, Schmeichel, & Baumeister, 2006).

Örtük benlik saygısı ve açık benlik saygısı arasındaki ilişkinin zayıf olduğu yönündeki iddia Pelham ve arkadaşları (2005) tarafından ortaya atılmıştır. Bu iddiaya göre örtük benlik saygısı birçok bireyin kendi benliğinde otomatik olarak bilinçdışı çağrışımlara neden olmaktadır (Tunç, 2011). Bu hususta, yüksek düzeyde örtük benlik saygısına sahip olan bireylerin, yüksek düzeyde açık benlik saygısına sahip bireylere kıyasla dış dünyaya karşı daha savunmacı olduğu vurgulanmıştır. Düşük düzeyde açık benlik saygısına sahip olan bireylerin yüksek düzeyde örtük benlik saygısına sahip kişilere karşı tutumunun ise daha anlayışlı ve esnek olması muhtemel görülmektedir (Doğan, 2014).

3. BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1 Araştırmanın modeli

Araştırmada ilişkisel tarama modeli uygulanmıştır. Kesitsel bir çalışmadır.

3.2 Evren ve örneklem

Amaca dönük örnekleme yöntemiyle Kahramanmaraş'ta tekstil fabrikalarında çalışan 378 işçi anket formunu doldurmuştur. Tüm katılımcılara araştırmanın içeriği ve ölçekler hakkında bilgi verilmiş, onam veren kişiler ile çalışma yürütülmüştür. Araştırmaya katılmayı kabul eden kişilere sosyodemografik bilgi formu, Madde Kullanım Ölçeği, Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği ve Barratt Dürtüsellik Ölçeği elden verilmiş ve katılımcılar ölçekleri kendileri doldurmuştur. Ölçekleri eksik veya okumadan dolduran 39 katılımcı araştırmaya dahil edilmemiştir. Son halinde araştırma örneklemini 338 kişi oluşturmaktadır.

3.3 Veri toplama araçları

3.3.1 Sosyodemografik bilgi formu

Araştırmada demografik verileri tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmış dört sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda yer alacak değişkenler; yaş, cinsiyet, medeni durum ve eğitim düzeyi şeklindedir.

3.3.2 Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (CBSÖ)

CBSÖ, Stanley Coopersmith tarafından 1967 yılında geliştirilmiştir. İlk olarak çocuklar için 50 madde olarak hazırlanan bu envanter daha sonra çeşitli yaş gruplarına da uygulanabilecek şekilde geliştirilmiştir. Çocuk ve yetişkinler için iki ayrı formu vardır. Yetişkin formunda benlik saygısını ölçmek için “benim gibi” ve “benim gibi değil” yanıt seçeneklerine sahip 25 madde vardır. Bu maddeler kişinin hayata bakış açısını, aile ilişkilerini ve dayanma gücünü ölçmektedir. 1985 yılında Ahmet, Valviant ve Swindle’nin yaptıkları faktör analizine göre envanter çok yönlü, heterojen bir yapı sergilemektedir. Bu şekilde envanter kişinin lider olma, kendini kanıtlama, kendini aşağı görme gibi kişisel yargıların yanı sıra ailesi ile ilgili tutumları da ölçebilme yeterliliğine sahip olduğu anlaşılmaktadır (Tufan ve Yıldız, 1993).

CBSÖ’nün Türkiye’deki güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları Turan ve Tufan (1987) tarafından gerçekleştirilmiştir. Örneklem olarak 30 kanserli hasta seçilmiştir. Bu envanter kanserli hastalara iki hafta ara ile uygulanmış ve test-tekrar-test güvenilirlik katsayısı $r = .65$ olarak tespit edilmiştir. Envanterin 56 kişiden oluşan üniversite öğrenci örneklemine iki hafta ara ile yapılan uygulama sonucunda da test-tekrar-test güvenilirlik katsayısı $r = .76$ olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin puanlaması yanıt şıklarındaki olumlu puanların dört ile çarpılması şeklinde yapılır. Beklenen cevaplar 1 puan, beklenmeyen cevaplar 0 puan olmaktadır. 1, 4, 5, 8, 9, 14, 19, 20 numaralı maddelere “benim gibi”; 2, 3, 7, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 24, 25 numaralı maddelere de “benim gibi değil” cevapları verilmesi beklenmektedir. Boş bırakılan maddelere ya da her iki seçeneğin de işaretlendiği durumlarda bu maddelere puan verilmez. Alınan puanlar 0-25 arasında değişmektedir. Envanterden alınan toplam puan yükseldikçe, kişinin benlik saygısının yüksek olduğu, toplam puan düştükçe bireyin benlik saygısının düştüğü anlaşılmaktadır (Turan ve Tufan, 1987).

Bu çalışmada CBSÖ’nün iç tutarlık katsayısı Alpha= .74 olarak bulunmuştur.

3.3.3 Barratt Dürtüsellik Ölçeği (BDÖ)

BDÖ 30 maddeden oluşan 4'lü likert tipinde kendini değerlendirme ölçeğidir. BDÖ 3 alt ölçekten meydana gelmektedir. Bunlar “dikkat” (dikkatsizlik ve zihinsel düzensizlik), “motor” (motor dürtüsellik, sabırsızlık), “plan yapmama” (tasarlanmamış dürtüsellik, bilişsel karışıklığa tahammülsüzlük) ve dürtüsellik toplam puanından oluşmaktadır (Erdoğan, 2016).

Motor Dürtüsellik; 7 maddeden oluşmaktadır. Bunlar 4., 6., 15.*, 16., 21., 22., ve 25. Maddeler, Plan yapmama; 9 maddeden oluşmaktadır. Bunlar; 3., 7.*, 9.*, 10.*, 18., 23., 24., 26., ve 2. Maddeler, Dikkat ile ilişkili dürtüsellik; 14 maddeden oluşmaktadır. Bunlar 1.* 2., 5., 8.*, 11., 12*., 13.*, 14., 17., 19., 20.*, 28., 29.* ve 30.* maddelerdir. (*) işaretli maddeler ters kodlanmıştır. Ölçeğin Türkçeye uyarlama, geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları Güleç ve arkadaşları (2008) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık Cronbach alfa kat sayısı öğrencilerde 0.78, hastalarda 0.81 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınan puanların yüksekliği bireyin dürtüsellik düzeyinin yüksekliğini göstermektedir (Kuştepe, 2017).

3.3.4 Madde Kullanım Ölçeği (The Model European Questionnaire)

Araştırmaya katılan bireylerin madde kullanım düzeylerini belirlemek amacıyla Çakıcı ve ark. (2003) Avrupa Konseyi'nin “The Model European Questionnaire” isimli anket çalışmasından uyarlandığı formdan alınmıştır. Maraş otu ile ilgili sorular aynı stilde hazırlanarak çalışmacı tarafından eklenmiştir. Ekstazi ve kokain kullanımı ile ilgili sorular bu maddelerin Kahramanmaraş bölgesinde yaygın kullanımı olmadığı için çıkarılmıştır.

3.4 Verilerin analizi

Elde edilen veriler, IBM SPSS 20 programında incelenmiştir. Öncelikle katılımcıların sosyodemografik bilgilerine ilişkin elde edilen bulgular gösterilip daha sonrasında madde kullanım ölçeğine ilişkin elde edilen tanımlayıcı bulgular gösterilmiştir. Daha sonrasında BDÖ ve CBSÖ'ye ilişkin tanımlayıcı

bulgular ve normallik dağılımına ilişkin bulgular gösterilmiştir. Sonrasında hayatı boyunca herhangi bir madde kullanmış ve kullanmamış grupların BDÖ ve CBSÖ puanlarının karşılaştırılması bağımsız örneklem t-testi ile yapılmıştır. Madde kullanan ve kullanmayan katılımcıların demografik özelliklere göre karşılaştırılması ki-kare testi ile yapılmıştır. Madde kullanım sıklıkları ile BDÖ ve CBSÖ arasındaki ilişkilere korelasyon analizi ile bakılıp, demografik değişkenlerin maraş otu kullanma durumu üzerindeki etkisine regresyon analizi ile bakılmıştır.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde önce katılımcıların demografik özellikleri incelenecek, maraş otu, sigara, alkol ve diğer madde kullanım oranları verilecektir.

Tablo 1.

Sosyodemografik bilgilere ilişkin analiz sonuçları (n=338)

	Sayı(n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Erkek	254	75,3
Kadın	83	24,7
Medeni durum		
Evli	155	46,2
Bekar	174	51,9
Boşanmış	6	1,9
Eğitim durumu		
Okuma yazma biliyor	4	1,2
İlköğretim	35	10,4
Lise	266	79,5
Üniversite	30	8,9

Katılımcıların sosyodemografik bilgilerine ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde katılımcıların ortalama $32,08 \pm 10,41$ yaşında olduğu görülürken, %75,3'inin erkek, %24,7'sinin ise kadın olduğu görülmektedir. Katılımcıların %46,2'u evli, %51,9'i bekar, %1,9'i ise boşanmıştır.

Katılımcıların %1,2'si okuma yazma bilirken, %10,4'ü ilköğretim mezunu, %79,5'si lise mezunu, %8,9'u ise üniversite mezunudur.

Tablo 2.

Sigara, pipo veya puro gibi tütün kullanım durumuna ilişkin analiz sonuçları

Sigara, pipo ya da puro gibi tütün içiyor musunuz?	Sayı(n)	Yüzde (%)
Evet	148	43,9
Hayır	189	56,1

Tablo 2'de görülen bilgilere göre katılımcıların %43,9'u sigara, pipo veya puro gibi tütün ürünlerini kullanırken, %56,1'i kullanmamaktadır.

Tablo 3.

Sigara, pipo veya puro gibi tütün kullanım sıklıklarına ilişkin analiz sonuçları

	0 n (%)	1-10 n (%)	11-20 n (%)	21-39 n (%)	40+ n (%)
Hayatınız boyunca	101 (30,0)	51 (15,1)	8 (2,4)	19 (5,6)	158 (46,9)
Son 12 ayda	147 (43,5)	32 (9,5)	11 (3,3)	15 (4,4)	133 (39,3)
Son 30 günde	174 (51,5)	36 (10,7)	20 (5,9)	16 (4,7)	91 (27,0)

Tablo 3'te görülen bilgilere göre katılımcıların %30'u hayatları boyunca hiç sigara içmemişken, %15,1'i 1-10 kez, %2,4'ü 11-20 kez, %5,6'sı 21-39 kez, %46,9'u ise 40 veya daha fazla kez sigara içmiştir. Katılımcıların %43,5'i son 12 ayda hiç sigara içmemişken, %9,5'i 1-10 kez, %3,3'ü 11-20 kez, %4,4'ü 21-39 kez, %39,3'ü ise 40 veya daha fazla kez sigara içmiştir. Katılımcıların %51,5'i son 30 günde hiç sigara içmemişken, %10,7'si 1-10 kez, %5,9'u 11-20 kez, %4,7'si 21-39 kez, %27'si ise 40 veya daha fazla kez sigara içmiştir.

Tablo 4.*Sigara bırakmada zorlanma durumuna ilişkin analiz sonuçları*

Eğer sigara kullanıyorsanız, hiç sigarayı bırakmakta zorlandınız mı?	Sayı(n)	Yüzde (%)
Çok zorlandım	30	21,3
Zorlandım	44	31,2
Zorlanmadım	34	24,1
Hiç zorlanmadım	32	23,4

Tablo 4'te görülen bilgilere göre sigara kullandığını belirten katılımcıların %21,3'ü sigarayı bırakmakta çok zorlandıklarını belirtirken, %31,2'si zorlandıklarını, %24,1'i zorlanmadıklarını, %23,4'ü ise hiç zorlanmadıklarını belirtmiştir.

Tablo 5.*Maraş otu kullanım durumuna ilişkin analiz sonuçları*

Maraş otu kullanıyor musunuz?	Sayı(n)	Yüzde (%)
Evet	100	29,8
Hayır	236	70,2

Tablo 5'te görülen bilgilere göre katılımcıların %29,8'i maraş otu kullanırken, %70,2'si kullanmamaktadır.

Tablo 6.*Maraş otu kullanım sıklıklarına ilişkin analiz sonuçları*

	0	1-10	11-20	21-39	40+
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Hayatınız boyunca	222 (66,3)	19 (5,7)	8 (2,4)	9 (2,7)	77 (23,0)
Son 12 ayda	240 (71,0)	14 (4,1)	8 (2,4)	76 (2,4)	-
Son 30 günde	236 (72,4)	15 (4,6)	10 (3,1)	65 (19,9)	-

Tablo 6'da görülen bilgilere göre katılımcıların %66,3'ü hayatları boyunca hiç maraş otu kullanmamışken, %5,7'si 1-10 kez, %2,4'ü 11-20 kez, %2,7'si 21-39 kez, %23'ü ise 40 veya daha fazla kez maraş otu kullanmıştır. Katılımcıların %71'i son 12 ayda hiç maraş otu kullanmamışken, %4,1'i 1-10 kez, %2,4'ü 11-20 kez, %2,4'ü ise 21-39 kez maraş otu kullanmıştır. Katılımcıların %72,4'ü son 30 günde hiç maraş otu kullanmamışken, %4,6'sı 1-10 kez, %3,1'i 11-20 kez, %19,9'u ise 21-39 kez maraş otu kullanmıştır.

Tablo 7.

Maraş otu bırakmada zorlanma durumuna ilişkin analiz sonuçları

Eğer maraş otu kullanıyorsanız, hiç maraş otunu bırakmakta zorlandınız mı?	Sayı(n)	Yüzde (%)
Çok zorlandım	42	45,2
Zorlandım	22	23,7
Zorlanmadım	13	14,0
Hiç zorlanmadım	16	17,2

Tablo 7'de görülen bilgilere göre maraş otu kullandığını belirten katılımcıların %45,2'si Maraş otunu bırakmakta çok zorlandıklarını belirtirken, %23,7'si zorlandıklarını, %14'ü zorlanmadıklarını, %17,2'si ise hiç zorlanmadıklarını belirtmiştir.

Tablo 8.

Maraş otu kullanım şekline ilişkin analiz sonuçları

Maraş otunu sigara kâğıdı veya peçeteye sarıp mı kullanıyorsunuz?	Sayı(n)	Yüzde (%)
Evet	82	87,2
Hayır	12	12,8

Tablo 8'de görülen bilgilere göre maraş otu kullandığını belirten katılımcıların %87,2'si maraş otunu sigara kâğıdı veya peçeteye sarıp kullandığını belirtirken, %12,8'si bu şekilde kullanmadığını belirtmiştir.

Tablo 9.*Alkol kullanım sıklıklarına ilişkin analiz sonuçları*

	0	1-10	11-20	21-39	40+
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Hayatınız boyunca	214 (63,7)	58 (17,3)	17 (5,1)	10 (3,0)	37 (11,0)
Son 12 ayda	252 (75,2)	50 (14,9)	10 (3,0)	6 (1,8)	17 (5,1)
Son 30 günde	282 (84,2)	36 (10,7)	5 (1,5)	5 (1,5)	7 (2,1)

Tablo 9’da görülen bilgilere göre katılımcıların %63,7’si hayatları boyunca hiç alkollü bir içecek içmemişken, %17,3’ü 1-10 kez, %5,1’i 11-20 kez, %3’ü 21-39 kez, %11’i ise 40 veya daha fazla kez alkollü bir içecek içmiştir. Katılımcıların %75,2’si son 12 ayda hiç alkollü bir içecek içmemişken, %14,9’u 1-10 kez, %3’ü 11-20 kez, %1,8’i 21-39 kez, %5,1’i ise 40 veya daha fazla kez alkollü bir içecek içmiştir. Katılımcıların %84,2’si son 30 günde hiç alkollü bir içecek içmemişken, %10,7’si 1-10 kez, %1,5’i 11-20 kez, %1,5’i 21-39 kez, %2,1’i ise 40 veya daha fazla kez alkollü bir içecek içmiştir.

Tablo 10.*Tek seferdeki alkol kullanımına ilişkin analiz sonuçları*

Bir seferde genellikle ne kadar alkol alırsınız?		
(bir içki, bir şişe veya bardak bira, bir kadeh şarap)	Sayı(n)	Yüzde (%)
Alkol içmem	234	70,1
1-2 içki	45	13,5
3-4 içki	25	7,5
5 veya fazla içki	30	9,0

Tablo 10’da görülen bilgilere katılımcıların %70,1’i alkol içmediklerini belirtirken, %13,5’i bir seferde genellikle 1-2 içki tükettiklerini, %7,5’i 3-4 içki tükettiklerini, %9’u ise 5 veya daha fazla içki tükettiklerini belirtmiştir.

Tablo 11.*Sarhoş olma sıklıklarına ilişkin analiz sonuçları*

	0	1-10	11-20	21-39	40+
	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)	n (%)
Hayatınız boyunca	257 (76,0)	47 (13,9)	10 (3,0)	9 (2,7)	15 (4,4)
Son 12 ayda	283 (83,7)	37 (10,9)	4 (1,2)	5 (1,5)	9 (2,7)
Son 30 günde	303 (90,2)	26 (7,7)	3 (0,9)	1 (0,3)	3 (0,9)

Tablo 11’de görülen bilgilere göre katılımcıların %76’sı hayatları boyunca hiç içki içmedikleri için sarhoş olmamışken, %13,9’u 1-10 kez, %3’ü 11-20 kez, %2,7’si 21-39 kez, %4,4’ü ise 40 veya daha fazla kez içki içtikleri için sarhoş olmuştur. Katılımcıların %83,7’si son 12 ayda hiç içki içtikleri için sarhoş olmamışken, %10,9’u 1-10 kez, %1,2’si 11-20 kez, %1,5’i 21-39 kez, %2,7’si ise 40 veya daha fazla kez içki içtikleri için sarhoş olmuştur. Katılımcıların %90,2’si son 30 günde hiç içki içtikleri için sarhoş olmamışken, %7,7’si 1-10 kez, %0,9’u 11-20 kez, %0,3’ü 21-39 kez, %0,9’u ise 40 veya daha fazla kez içki içtikleri için sarhoş olmuştur.

Tablo 12.*Esrar kullanımına ilişkin analiz sonuçları*

	Sayı(n)	Yüzde (%)
Esrar kullanan birilerini tanıma		
Evet	165	49,1
Hayır	171	50,9
Esrar kullanımı		
Evet	60	17,9
Hayır	264	78,8
Bilmiyorum	11	3,3
Son 12 ay boyunca esrar kullanımı		
Evet	43	12,8
Hayır	294	87,2
Son 30 gün boyunca esrar kullanımı		
Evet	33	9,9
Hayır	301	90,1
Son 30 gün boyunca esrar kullanımı		
Her gün veya hemen her gün	16	55,2
Haftada birkaç kez	5	17,2
Haftada en az bir kez	1	3,4
Haftada bir kezden az	7	24,1
İlk esrar alınan yaş		
15 yaşından önce	32	30,2
15-20 yaş arası	36	34,0
20-30 yaş arası	3	2,8
30 yaşından sonra	3	2,8
Bilmiyorum, hatırlamıyorum	32	30,2

Tablo 12’de görülen esrar kullanımına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde katılımcıların %49,1’inin esrar kullanan birilerini kişisel olarak tanıdıkları, %50,9’unun ise tanımadıkları görülmektedir. Katılımcıların %17,9’u esrar kullanmışken, %78,8’i kullanmamış, %3,3’ü ise kullanıp kullanmadığını bilmemektedir. Katılımcıların %12,8’i son 12 ay boyunca esrar kullanmış, %9,9’u son 30 gün boyunca esrar kullanmıştır. Katılımcıların %55,2’si son 30 gün boyunca her gün veya hemen her gün esrar kullanmışken, %17,2’si haftada birkaç kez, %3,4’ü haftada en az bir kez, %24,1’i ise haftada bir kezden az esrar kullanmıştır. Son 30 gün içerisinde esrar kullandığını belirten katılımcıların %30,2’si ilk defa 15 yaşından önce esrar aldıklarını belirtirken, %34’ü 15-20 yaş arasında, %2,8’i 20-30 yaş arasında, %2,8’i 30 yaşından sonra esrar aldıklarını belirtmiştir.

Tablo 13.*Bonzai kullanımına ilişkin analiz sonuçları*

	Sayı(n)	Yüzde (%)
Bonzai kullanan birilerini tanıma		
Evet	55	16,3
Hayır	282	83,7
Bonzai kullanımı		
Evet	10	3,0
Hayır	324	96,7
Bilmiyorum	1	0,3
Son 12 ay boyunca bonzai kullanımı		
Evet	8	2,5
Hayır	317	97,5
Son 30 gün boyunca bonzai kullanımı		
Evet	7	2,1
Hayır	328	97,9
Son 30 gün boyunca bonzai kullanımı		
Her gün veya hemen her gün	2	28,6
Haftada birkaç kez	2	28,6
Haftada en az bir kez	1	14,3
Haftada bir kezden az	2	28,6

Tablo 13'te görülen bonzai kullanımına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde katılımcıların %16,3'ünün bonzai kullanan birilerini kişisel olarak tanıdıkları, %83,7'sinin ise tanımadıkları görülmektedir. Katılımcıların %3'ü bonzai kullanmışken, %96,7'si kullanmamış, %0,3'ü ise kullanıp kullanmadığını bilmemektedir. Katılımcıların %2,5'i son 12 ay boyunca bonzai kullanmış, %2,1'i son 30 gün boyunca bonzai kullanmıştır. Son 30 gün içerisinde bonzai kullandığını belirten katılımcıların %28,6'sı son 30 gün boyunca her gün veya

hemen her gün bonzai kullanmışken, %28,6'sı haftada birkaç kez, %14,3'ü haftada en az bir kez, %28,6'sı ise haftada bir kezden az bonzai kullanmıştır.

Tablo 14.

Uçucu kullanımına ilişkin analiz sonuçları

	Sayı(n)	Yüzde (%)
Uçucu kullanan birilerini tanıma		
Evet	66	20,1
Hayır	263	79,9
Uçucu kullanımı		
Evet	19	5,8
Hayır	299	91,2
Bilmiyorum	10	3,0
Son 12 ay boyunca uçucu kullanımı		
Evet	11	3,3
Hayır	319	96,7
Son 30 gün boyunca uçucu kullanımı		
Evet	7	2,1
Hayır	321	97,9
Son 30 gün boyunca uçucu kullanımı		
Her gün veya hemen her gün	2	40,0
Haftada birkaç kez	1	20,0
Haftada en az bir kez	1	20,0
Haftada bir kezden az	1	20,0

Tablo 14'te görülen uçucu kullanımına ilişkin analiz sonuçları incelendiğinde katılımcıların %20,1'inin uçucu kullanan birilerini kişisel olarak tanıdıkları, %79,9'unun ise tanımadıkları görülmektedir. Katılımcıların %5,8'i uçucu kullanmışken, %91,2'si kullanmamış, %3'ü ise kullanıp kullanmadığını bilmemektedir. Katılımcıların %3,3'ü son 12 ay boyunca uçucu kullanmış, %2,1'i son 30 gün boyunca uçucu kullanmıştır. Son 30 gün içerisinde uçucu

kullandığını belirten katılımcıların %40'ı son 30 gün boyunca her gün veya hemen her gün uçucu kullanmışken, %20'si haftada birkaç kez, %20'si haftada en az bir kez, %20'si ise haftada bir kezden az uçucu kullanmıştır.

Tablo 15.

BDÖ ve CBSÖ'ye ilişkin tanımlayıcı analiz sonuçları

	n	Min	Max	Ort.	SS	Çarp.	Bas.
CBSÖ	338	2,00	25,00	15,35	4,22	-,245	- ,415
BDÖ							
Dikkatsizlik	338	14,00	47,00	28,99	6,36	,169	- ,006
Motor dürtüsellik	338	6,00	25,00	13,70	3,45	,796	,423
Plan yapmama	338	10,00	30,00	21,01	3,77	-,013	- ,018

Tablo 15'te görülen analiz sonucunda katılımcıların CBSÖ'den aldıkları ortalama puan $15,35 \pm 4,22$ olarak bulunurken, BDÖ'nün dikkatsizlik boyutundan ortalama $28,99 \pm 6,36$, motor dürtüsellik boyutundan ortalama $13,70 \pm 3,45$ puan, plan yapmama boyutundan ise ortalama $21,01 \pm 3,77$ puan almışlardır.

Ölçeklerin normal dağılım varsayımına uyup uymadığı çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakarak belirlenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ve -2 değerleri arasında olması değişkenlerin normal dağılıma uyum gösterdiğini ifade etmektedir. Yapılan çarpıklık, basıklık analizi sonucunda değişkenlerin tamamının belirtilen aralıklarda olduğu tespit edildiğinden dolayı değişkenlerin normal dağılıma uyduğu varsayımı kabul edilmiştir. Değişkenlerin kullanıldığı analizlerde parametrik analiz yöntemleri kullanılacaktır.

Tablo 16.

BDÖ'nün dikkatsizlik alt boyutu puan ortalamalarının madde kullanımına göre karşılaştırılması

		n	Ort.	SS	t	p
Tütün	Var	148	29,55	5,80	1,699	,090
	Yok	189	28,57	6,76		
Maraş otu	Var	100	30,59	6,84	3,205	,001**
	Yok	236	28,28	6,05		
Alkol	Var	124	29,78	5,93	1,988	,048*
	Yok	214	28,52	6,57		
Esrar	Var	60	30,88	5,55	2,804	,005**
	Yok	264	28,50	6,54		
Bonzai	Var	10	29,50	3,75	,315	,753
	Yok	324	28,91	6,37		
Uçucu	Var	19	30,84	4,73	1,615	,107
	Yok	299	28,73	6,50		

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

Tablo 16'da görülen bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre maraş otu, alkol veya esrar kullanan kişilerin BDÖ'nün dikkatsizlik boyutundan aldıkları puanlar kullanmayan kişilere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 17.

BDÖ'nün motor dürtüsellik alt boyutu puan ortalamalarının madde kullanımına göre karşılaştırılması

		n	Ort.	SS	t	p
Tütün	Var	148	14,22	3,50	2,202	,028*
	Yok	189	13,28	3,38		
Maraş otu	Var	100	14,70	4,07	3,714	,000**
	Yok	236	13,27	3,09		
Alkol	Var	124	14,48	3,78	3,030	,003**
	Yok	214	13,24	3,17		
Esrar	Var	60	14,77	3,89	2,344	,020*
	Yok	264	13,51	3,37		
Bonzai	Var	10	16,40	3,89	2,283	,023*
	Yok	324	13,58	3,38		
Uçucu	Var	19	14,95	3,36	1,311	,191
	Yok	299	13,58	3,41		

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

Tablo 17'da görülen bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre tütün, maraş otu, alkol, esrar veya bonzai kullanan kişilerin BDÖ'nün motor dürtüsellik boyutundan aldıkları puanlar kullanmayan kişilere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 18.

BDÖ'nün plan yapmama alt boyutu puan ortalamalarının madde kullanımına göre karşılaştırılması

		n	Ort.	SS	t	p
Tütün	Var	148	21,11	3,60	,484	,628
	Yok	189	20,89	3,89		
Maraş otu	Var	100	21,92	3,99	2,783	,006**
	Yok	236	20,64	3,62		
Alkol	Var	124	21,43	3,53	1,476	,141
	Yok	214	20,76	3,89		
Esrar	Var	60	21,88	3,70	1,577	,116
	Yok	264	20,88	3,81		
Bonzai	Var	10	22,50	4,20	1,252	,212
	Yok	324	20,95	3,77		
Uçucu	Var	19	22,00	3,00	,899	,369
	Yok	299	20,99	3,80		

* $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

Tablo 18'de görülen bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre maraş otu kullanan kişilerin BDÖ'nün plan yapmama boyutundan aldıkları puanlar kullanmayan kişilere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 19.*CBSÖ puan ortalamalarının madde kullanımına göre karşılaştırılması*

		n	Ort.	SS	t	p
Tütün	Var	148	14,99	4,13	-1,434	,152
	Yok	189	15,65	4,29		
Maraş otu	Var	100	14,48	3,62	-2,442	,015*
	Yok	236	15,70	4,42		
Alkol	Var	124	14,92	3,98	-1,436	,152
	Yok	214	15,60	4,34		
Esrar	Var	60	14,87	3,43	-1,057	,291
	Yok	264	15,49	4,28		
Bonzai	Var	10	14,40	4,22	-,732	,465
	Yok	324	15,39	4,23		
Uçucu	Var	19	14,37	5,18	-1,141	,255
	Yok	299	15,51	4,18		

* p < 0,05 ** p < 0,01

Tablo 19'da görülen bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre maraş otu kullanmayan kişilerin CBSÖ'den aldıkları puanlar kullanan kişilere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 20.*Maraş otu kullanımına göre katılımcıların yaş ortalamalarının karşılaştırılması*

		N	Ort.	SS	t	p
Maraş otu	Var	100	31,40	9,73	-,764	,445
	Yok	234	32,35	40,62		

Tablo 20’de görülen bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre katılımcıların yaşları, maraş otu kullanma ve kullanmama durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir.

Tablo 21.*Maraş otu kullanımına göre katılımcıların sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması*

Maraş otu						
	Kullanan		Kullanmayan		X ²	p
	n	%	n	%		
Cinsiyet					16,700	,000*
Erkek	90	90,0	162	68,9		
Kadın	10	10,0	73	31,1		
Medeni durum						
Evli	40	41,2	114	49,6	1,899	,168
Bekar	57	58,8	116	50,4		
Eğitim durumu						
İlköğretim	15	15,5	19	8,2	4,882	,087
Lise	76	78,4	189	81,5		
Üniversite	6	6,2	24	10,3		

* p < 0,05 ** p < 0,01

Katılımcıların maraş otu kullanımına göre cinsiyet, medeni durum ve eğitim durumları ki-kare testi ile karşılaştırılmıştır. Medeni durum değişkeninde boşanmış katılımcılar, eğitim durumu değişkeninde ise yalnızca okuma-

yazması olan katılımcıların grup sayıları 5'ten az olduğu için analizden çıkarılmıştır. Tablo 21'de görülen analiz sonuçlarına göre katılımcıların yalnızca cinsiyetleri ile maraş otu kullanım durumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Erkek katılımcılar arasında maraş otu kullanım oranı anlamlı derecede yüksektir.

Tablo 22.

Maraş otu kullanım sıklığı ve BDÖ alt ölçekleri ve CBSÖ puan ortalamalarının ilişkisi

		Dikkatsizlik	Motor dürtüsellik	Plan yapmama	CBSÖ
Hayatınız boyunca	r	,168	,234	,167	-,072
	p	,002*	,000*	,002*	,191
Son 12 ayda	r	,183	,240	,174	-,097
	p	,001*	,000*	,001*	,075
Son 30 günde	r	,168	,227	,167	-,096
	p	,002*	,000*	,003*	,084

* p < 0,01

Maraş otu kullanım sıklığı ve BDÖ alt boyutları ve CBSÖ puan ortalamaları arasındaki korelasyonlar Pearson korelasyon analizi ile test edilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde BDÖ'nün dikkatsizlik, motor dürtüsellik ve plan yapmama alt boyutlarının, hayat boyunca, son 12 ayda ve son 30 günde maraş otu kullanım sıklığı ile anlamlı ve pozitif korelasyonlar gösterdiği bulunmuştur. Öte yandan CBSÖ'nün, hayat boyunca, son 12 ayda ve son 30 günde maraş otu kullanım sıklığı ile anlamlı bir ilişki göstermediği bulunmuştur. Bulunan bu sonuçlara göre dürtüsellik (dikkatsizlik, motor dürtüsellik, plan yapmama) artış gösterdikçe maraş otu kullanım sıklığının da artış gösterdiği söylenebilir.

Tablo 23.

Yaş, cinsiyet, tütün ve alkol kullanımı değişkenlerinin maraş otu kullanımı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi sonuçları

	Standardize edilmemiş katsayılar		Standardize edilmiş katsayılar			F	R ²
	B	Std. hata	β	t	p		
Sabit	,925	,121		7,669	,000		
Yaş	,000	,002	-,007	-,140	,889		
Cinsiyet (1=Erkek, 2=Kadın)	,126	,057	,120	2,226	,027*	16,311**	,166
Tütün kullanımı (1= Var, 2=Yok)	,144	,054	,157	2,676	,008**		
Alkol kullanımı (1= Var, 2=Yok)	,247	,055	,259	4,518	,000**		
Bağımlı değişken: Maraş otu kullanım durumu (1= Var, 2=Yok)							

* p < 0,05 ** p < 0,01

Yaş, cinsiyet, tütün (sigara) kullanımı ve alkol kullanımının maraş otu kullanımını ne derece etkilediğini tespit etmek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre bu modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirtilen bağımsız değişkenlerin maraş otu kullanımı değişkeninin varyansının %16,6'sını açıklayabildiği görülmektedir, $R^2 = ,166$; $F(4, 327) = 16,311$, $p < ,01$. Bulunan sonuçlara göre cinsiyetin, tütün kullanımının ve alkol kullanımının Maraş otu kullanımını anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir, sırasıyla $\beta = ,120$, $,157$, $,259$, $p < ,05$. Buna göre erkeklerin daha fazla maraş otu kullandığı, tütün ürünleri ve alkol kullanımının ise maraş otu kullanımını pozitif yönde etkilediği söylenebilir.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Araştırmaya katılan bireylerin maraş otu kullanım oranı %29 olarak bulunmuştur. Maraş otu kullananların %87'si maraş otunu sigara kağıdı veya peçeteye sararak kullanmaktadır. Maraş otu kullanım oranını cinsiyete göre kıyasladığımızda erkekler arasında kullanım oranı %35,7, kadınlar arasında ise %12,0 olarak bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bu bulgular maraş otunu erkeklerin, kadınlara göre daha yoğun olarak kullandığını göstermektedir. Bağımlılık yapıcı madde kullanımının cinsiyete göre farklılaştığı birçok araştırmada ortaya konulmuştur bir durumdur. Kafas (2011) Kahramanmaraş genelinde 259 erkek ve 141 kadın olmak üzere 400 katılımcı ile gerçekleştirmiş olduğu anket çalışmasında erkeklerin %25,1'i maraş otu kullanırken, kadınlarda bu oran %1,4 olarak belirlenmiştir. Yeşilova'nın (2017) Üsküdar Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinde lisans ve yüksek lisans düzeyinde öğrenim gören toplam 207 öğrenciden oluşan araştırmasında sigara bağımlılığında dürtüsellik ve benlik saygısı ilişkisini incelediği araştırmasında sigara kullanan erkeklerin oranı (%60) sigara kullanan kadınlara (%40) göre daha yüksek tespit edilmiştir. Tunç (2019) İstanbul'un Gaziosmanpaşa ilçesinde öğrenim gören, 357 kız, 243 erkek olmak üzere toplam 600 lise öğrencisinin katıldığı benlik saygısı ile sigara bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi konulu araştırmasında öğrencilerin cinsiyetlerine göre nikotin bağımlılığı ölçeğinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur. Nikotin bağımlılığı ölçeğinin puanları açısından erkek öğrencilerin aleyhine anlamlı bir fark bulmuştur. Diğer bir ifadeyle Erkeklerin nikotin bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanların kadınların nikotin bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanlara oranla daha yüksek olduğunu saptamıştır. Yaz, (2019) İç Anadolu Bölgesi'nde

ikamet etmekte olan 2800 katılımcı ile gerçekleştirdiği araştırmasında, erkeklerin sigara kullanım sıklığının kadınlara göre daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. Orhan (2016) ise İstanbul'da özel bir hastanede çalışmakta olan, 75'i sigara içen, 75'i sigara içmeyen toplam 150 kişilik bir gruba, sigara kullanımının yaşam doyumu ve benlik saygısı ilişkisi üzerine yapmış olduğunu araştırmasında kadınların sigara kullanım oranının erkeklerden daha fazla olduğu yönünde bulgular ortaya koymuştur.

Maraş otu kullanan ve kullanmayan katılımcıların demografik özellikleri karşılaştırıldığında, yaş ortalaması, medeni durum ve eğitim düzeyi bakımından gruplar arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Literatüre baktığımızda ise, Kafkas (2011) araştırmalarında sigara ve maraş otu kullanımını etkileyen faktörleri araştırmışlar, maraş otunu genellikle düşük gelir düzeyine sahip, az eğitilmiş, yaşlı erkek bireyler tarafından kullandığı bulgusuna ulaşmışlardır. Dilber ve Diğ (2014) ise medeni durum ve eğitim düzeyinin, sigara kullanım durumu ile ilişkisi üzerine yapmış oldukları araştırmada evli ve bekar bireyler arasında sigara kullanımı ile ilgili anlamlı bir fark bulamamakla beraber boşanmış bireyler evli veya bekar kişilere göre daha yüksek oranda sigara kullandıkları bulgusuna rastlamışlardır. Kahveci (2019) Doğu Karadeniz Bölgesi'nde sigara bağımlılığı üzerine yapmış olduğu çalışmasında Bekar bireylerin evli bireylere göre daha yüksek oranda sigara kullandıkları bulgusuna erişmiştir. Orhan (2016) sigara içme durumu ile medeni durum faktörlerini araştırdığı çalışmasında, sigara içmenin medeni duruma göre farklılık gösterdiğini, bekar bireylerin evli bireylere göre daha çok sigara içtiği saptamıştır. Yaz (2019) İç Anadolu Bölgesi'nde sigara bağımlılığı bulunan bireyler üzerine yapmış olduğu çalışmasında sigara bağımlılığının düşük eğitim düzeyindeki kişilerde daha yüksek oranda olduğunu ortaya koymuştur. Kalıncılıç (2017) Sigara kullanan ve kullanmayan genç yetişkinlerde sigara kullanımı üzerine yaptığı araştırmasında eğitim seviyesinin yükselmesi ile sigara kullanımının azaldığını ortaya koymuştur. Kahveci (2019) Doğu Karadeniz Bölgesi'nde sigara bağımlılığı üzerine yapmış olduğu çalışmasında da eğitim düzeyi yükseldikçe sigara bağımlılığının azaldığı bulgusuna ulaşmıştır.

Maraş otu kullanan bireylerin kullanmayanlara göre benlik saygıları daha düşük, dürtüsellik düzeyleri (dikkatsizlik, motor dürtüsellik, plan yapma) ise daha yüksektir. Literatüre göz attığımızda Yeşilova (2017) araştırmasında Üsküdar Üniversitesi'nde lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim alan öğrencilerde sigara kullanımı ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Araştırma sonuçlarına göre sigara kullanan bireylerin benlik saygılarının sigara kullanmayan bireylere göre daha düşük olduğu şeklindedir. Benzer şekilde Zengin ve Altay (2014) sınıf öğretmenliği öğrencilerinde madde kullanımına göre benlik saygısını ele aldıkları çalışmalarında benlik saygısının sigara içmeyen öğrencilerde daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Orhan (2016) sigara içen ve içmeyen bireylerde yaşam doyumu ve benlik saygısı düzeylerinin incelenmesi konulu çalışmasında sigara bağımlılığı ile benlik saygısı arasında anlamlı bir bağlantı bulamamıştır. Yıldırım (2015) maraş otu kullanımı ile kişilik yapısı arasındaki ilişkinin belirlenmesi başlıklı araştırmasında da bizim araştırma bulgularımız paralelinde, maraş otu kullanan bireylerin dürtüsellik düzeylerinin kullanmayanlara göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Tuna'nın (2015) Üniversite öğrencileri üzerine yapmış araştırmasında çıkan sonuç; sigara kullanımı, alkol kullanımı ve madde kullanımı ile dürtüsellik arasında pozitif yönde ilişki olduğudur. Özden (2013) bireylerdeki intihar davranışları üzerine yapmış olduğu çalışmasında, dürtüsellik düzeyi ile madde kullanımı arasında anlamlı bir ilişki bulmuş, madde kullanan bireylerin kullanmayanlara göre daha fazla dürtüsel davranış gösterdiği bulgusuna ulaşmıştır. Yeşilova (2017) Üniversite öğrencilerinde sigara kullanımı ile benlik saygısı ve dürtüsellik ilişkisini araştırdığı çalışmasında, sigara kullanan bireylerin kullanmayan bireylere göre daha dikkatsiz davranışlarda bulunduğunu, plan yapmakta daha fazla zorlandığını ve motor dürtüselliklerinin daha yüksek olduğunu doğrulayan bulgulara rastlamıştır. Bunların yanında sigara, madde vb. kullanımı ile dürtüsellik ilişkisinde “neden” faktörünün belirlenemediğini ortaya koyan araştırmalar da mevcuttur (Zincir, Zincir, Sünbül, & Kaymak, 2012).

Hayat boyu, son 12 ayda ve son 30 günde maraş otu kullanım sıklığı ile dürtüsellik ölçeğinin dikkatsizlik, motor dürtüsellik ve plan yapmama alt

boyutlarının anlamlı, zayıf pozitif ilişki gösterdiği bulunmuştur. Maraş otu kullanan ve kullanmayan bireyler benlik saygıları açısından anlamlı bir fark gösterse de, yapılan korelasyon analizi sonucunda maraş otu kullanım sıklığı ile benlik saygısı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Literatürde, madde kullanımı ile dürtüsellik ve benlik saygısı ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar bulunmakla birlikte madde kullanımının sıklığı ile benlik saygısı ve dürtüsellik düzeyini açıklayan araştırmaya rastlanılamamıştır.

Maraş otu kullanımını yordayan faktörler incelendiğinde erkek cinsiyet, sigara kullanımı ve alkol kullanımı pozitif yönde yordayıcı olarak bulunmuştur. Diğer bir değişle erkekler kadınlara göre daha fazla maraş otu kullanmakta, sigara içen bireyler içmeyen bireylere göre daha fazla maraş otu kullanmakta ve alkol kullanan bireyler kullanmayanlara göre daha fazla maraş otu kullanmaktadır. Yaş faktörü maraş otu kullanımını yordamamaktadır. Kafas (2011) Kahramanmaraş il merkezinde tüketicilerin sigara ve maraş otu kullanımını etkileyen faktörleri analiz ettiği çalışmasında sigara kullanan bireylerin kullanmayanlara daha fazla maraş otu kullandığı bulgusuna rastlamıştır. Araştırmasında yaşlı bireylerin gençlere göre ve erkek cinsiyetin kadınlara göre daha fazla maraş otu bağımlılığı gösterdiği bulgusuna ulaşmıştır. Yine aynı araştırmada, bizim araştırma bulgumuzun aksine alkol kullanımı ile maraş otu bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişkiye rastlamamıştır. Çakıcı ve ark. (2014) KKTC’de üniversiteye devam eden 1323 öğrenci arasında yaptığı çalışmada sigara kullanımını yordayıcı değişken olarak alkol kullanımı, yasadışı madde kullanımı ve üniversiteye daha uzun yıldır devam etmeyi bulmuştur. Çetinküner (2016) 45 yaş üstü bireylerde yapmış olduğu araştırmasında da sigara kullanımı ile alkol kullanımı arasında anlamlı bir ilişkiye rastlamış, sigara kullanan bireylerin kullanmayanlara göre daha sık alkol aldığı bulgusuna ulaşmıştır. Güvenç (2016) Kahramanmaraş il merkezinde ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerin maraş otu hakkındaki bilgi, tutum ve davranışlarının araştırılması konulu araştırmasında da Kahramanmaraş ilinde maraş otu kullanan erkek öğretmenlerin oranının kadın öğretmenlere göre çok daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuç

Araştırmaya katılan bireylerin Maraş otu kullanım oranı %29 olarak bulunmuştur. Maraş otu kullananların %87'si Maraş otunu sigara kağıdı veya peçeteye sararak kullanmaktadır. Maraş otu kullanım oranını cinsiyete göre kıyasladığımızda erkekler arasında kullanım oranı %35,7, kadınlar arasında ise %12,0 olarak bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bu bulgular Maraş otunu erkeklerin, kadınlara göre daha yoğun olarak kullandığını göstermektedir.

Maraş otu kullanan ve kullanmayan katılımcıların demografik özellikleri karşılaştırıldığında, yaş ortalaması, medeni durum ve eğitim düzeyi bakımından gruplar arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Maraş otu kullanan bireylerin kullanmayanlara göre benlik saygıları daha düşük, dürtüsellik düzeyleri (dikkatsizlik, motor dürtüsellik, plan yapma) ise daha yüksektir.

Hayat boyu, son 12 ayda ve son 30 günde Maraş otu kullanım sıklığı ile dürtüsellik ölçeğinin dikkatsizlik, motor dürtüsellik ve plan yapmama alt boyutlarının anlamlı, zayıf pozitif ilişki gösterdiği bulunmuştur. Maraş otu kullanan ve kullanmayan bireyler benlik saygıları açısından anlamlı bir fark gösterse de, yapılan korelasyon analizi sonucunda maraş otu kullanım sıklığı ile benlik saygısı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Maraş otu kullanımını yordayan faktörlerin incelendiğinde erkek cinsiyet, sigara kullanımı ve alkol kullanımı pozitif yönde yordayıcı olarak bulunmuştur. Diğer bir değişle erkekler kadınlara göre daha fazla maraş otu kullanmakta, sigara içen bireyler içmeyen bireylere göre daha fazla Maraş otu kullanmakta ve alkol kullanan bireyler kullanmayanlara göre daha fazla Maraş otu kullanmaktadır. Yaş faktörü Maraş otu kullanımını yordamamaktadır.

6.2 Öneriler

Araştırma sonuçları kapsamında aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

Tütün ürünleri ve alkol kullanımının maraş otu kullanımını pozitif yönde yordamasından ötürü sigara ve alkol bağımlılığını önlemeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Etkili ve gerçekçi kamu spotları ile bağımlılık yapıcı maddelere ilişkin bilgilendirmeler yapılmalıdır.

Halka maraş otunun sigarayı bırakmak için bir alternatif olmadığı anlatılmalıdır.

Terapistler için madde bağımlılığı konusundaki eğitimler, sertifika programları vb. artırılmalıdır.

Üniversitelerin psikoloji bölümlerinde madde bağımlılığı ile ilgili dersler artırılmalıdır.

Özellikle maraş otunun yoğun olarak kullanıldığı Kahramanmaraş'ta halka bu madenin sigaradan daha zararlı ve bağımlılığının daha ağır olduğu bilgisi verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Adinoff, B. (2004). Neurobiologic Processes in drug reward an addiction. *Harv Rev Psychiatry*, 12(6), 305-320.
- Adler, A. (2012). *İnsan doğasını anlamak*. İzmir: İlya.
- APA. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of mental disorders*. 5th edition (DSM 5). Washington, DC, American Psychiatric Association.
- Aral, M., Ekerbiçer, H., Çelik, M., Çıragil, P., & Gül, M. (2006). Comparison of effects of smoking and smokeless tobacco "Maras powder" use on humoral immune system parameters. *Mediators Inflamm*, 2006 3, 85019.
- Aslan Yılmaz, H. (2016). Bir Derleme: Benlik Kavramına İlişkin Bazı Yaklaşımlar ve Tanımlamalar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 48, 79-89.
- Barratt, E. S. (1985). Impulsiveness Defined within a Systems Models of Personality. A. i. Assessment içinde, *Spielberger, E. D.; Butcher, J. N.* (s. 113-132). Hillsdale: Lawrence Erlbaum.
- Behrakis, P. (2016). *European Smoking Cessation Guidelines: The authoritative guide to a comprehensive understanding of the implications and implementation of treatments and strategies to treat tobacco dependence*. European Network for Smoking and Tobacco Prevention: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4993660> adresinden alındı (Erişim tarihi 27.05.2019).
- Berk, G. (2010). Denetimli Serbestlik Tedbiri ve Tedavi Kararlarında Uygulanacak Bağımlılık Programının Etkinliğinin Değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi*. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Berlin, I., Gasior, M. J., & Moolchan, E. T. (2007). Sex-based and hormonal contraception effects on the metabolism of nicotine among adolescent tobacco-dependent smokers. *Nicotine Tob Res*, 9(4), 493-498.

- Bilgiç, N., & Günay, T. (2018). Evaluation of effectiveness of peer education on smoking behavior among high school students. *Saudi Med J*, 39(1), 74-80.
- Campbell, W. K., & Foster, C. A. (2006). Narcissism and Commitment in Romantic Relationships: An Investment Model Analysis. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 28(4), 484-495.
- Cerit, M. (2010). Maraş otu ve sigara kullanımının sağlıklı erkeklerde böbrek fonksiyonlarına etkisi. *Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Cevher, F., & Buluş, M. (2007). Benlik kavramı ve benlik saygısı: önemi ve geliştirilmesi. *Akademik Dizayn Dergisi*, 1(2), 52-64.
- Çağlayan, Ç. (2008). *Ergenlikte 33 Sorun 33 Çözüm*. Mart Kitabevi, İstanbul.
- Çakıcı E, Çakıcı M, Eş A, Ergün D. (2014), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti üniversite öğrencileri arasında madde kullanım yaygınlıkları ve risk etkenleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*; 15 (2) :108-115
- Çalışkan, N. (2015). Denetimli Serbestlik Tedbiri İle Tedavi Kararı Verilen Kannabis Kullanıcılarında Dürtüsellik ve Benlik Saygısı Düzeylerinin Takip Sonuçları İle İlişkisi. *Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi*. Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ankara.
- Çetinküner, Y. (2016). 45 yaş üstü erişkinlerde aspirin kullanımı, bilgi düzeyi ve tutumunun değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi*. İstanbul Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Delikoyun, D. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Duygusal Zeka ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Dilber, S., Tekin, O., Arslan, İ., Eren, Ş., Fidancı, İ. (2014). Medeni Durum Ve Eğitim Düzeyinin, Sigara Kullanım Durumu İle İlişkisi, 8. Aile Hekimliği Konferansı, Antalya.
- Doğan, S. Ö. (2014). İlköğretim Öğrencilerinin Aile Bağları ve Ailede Şiddet Görme Durumunun Benlik Saygısı Üzerine Etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Düztaş, S. K. (2011). Madde Kullanım Suçu ile Denetimli Serbestlik Kurumuna Yönlendirilen Kişilerin Profil Özellikleri ve Bağımlılık İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Ekerbiçer, H., Aral, M., Çelik, M., & Çıragil, P. (2002). Farklı tütün kullanım şekillerinin humoral immün sistem parametrelerine etkilerinin karşılaştırılması. 8. *Ulusal Halk Sağlığı Kongresi*.
- Ekşi, H., Sevim, E., & Kurt, B. (2016). Psikolojik Doğum Sırası ile Yetersizlik Duygusunun Yetişkin Bağlanma Stillerini Yordama Düzeyinin İncelenmesi. *Elementary Education Online*, 15(3), 1054-1065.
- Eliasson, B. (2003). Cigarette smoking and diabetes. *Prog Cardiovasc Dis*, 45(5), 405-413.
- Erenmemişoğlu, A. (1999). Turkish smokeless tobacco "Maras Powder". *Prev Med*, 28(6), 616-617.
- Freud, S. (1905). *Trois Essais Sur la Théorie de la Sexualité*. Paris: Gallimard.
- Gailliot, M. T., Schmeichel, B. J., & Baumeister, R. F. (2006). Self-Regulatory Processes Defend Against the Threat of Death: Effects of Self-Control Depletion and Trait Self-Control on Thoughts and Fears of Dying. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(1), 49-62.
- Gander, M., & Gardiner, H. (2001). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (A. Dönmez, B. Çelen, & B. Onur, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Geçtan, E. (2000). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gözaydın, Z. (2017). Lise Çağı Ergenlerde Benlik Saygısı ile Öğrenilmiş Çaresizlik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Güven, A., Köksal, N., Büyükmeşe, A., Çetinkaya, A., Sökmen, G., & Aksu, E. (2003). Effects of Using a Different Kind of Smokeless Tobacco on Cardiac Parameters 'Maras powder'. *Anadolu Kardiyoloji Dergisi*, 3(3), 230-235.
- Güvenç, N. (2016). Kahramanmaraş il merkezinde ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerin maraş otu hakkındaki bilgi, tutum ve davranışlarının araştırılması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Houston, T. K., Person, S. D., Pletcher, M. J., Liu, K., Iribarren, C., & Kiefe, C. I. (2006). Active and passive smoking and development of glucose intolerance among young adults in a prospective cohort: CARDIA study, 332, 1064-1069.

- Kafas, A. (2011). Kahramanmaraş il merkezinde tüketicilerin sigara ve MO kullanımını etkileyen faktörlerin analizi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Kahveci, Z. (2019). Doğu Karadeniz Bölgesi'nde Sigara Bağımlılığı Bulunan Bireylerinin Aleksitimi Ve Kişisel İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Kalınkılıç, E. (2017). Sigara Kullanan Ve Kullanmayan Genç Yetişkin Erkeklerde Olumsuz Duygu Durumun Dikkat Yanlılığına Etkileri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Karalezli, A. (2016). Gençlik ve Sigara Bırakma Tedavileri. *Güncel Göğüs Hastalıkları Serisi*, 4(1), 128-135.
- Karlıkaya, C., Öztuna, F., Solak, Z. A., Özkan, M., & Örsel, O. (2006). Tütün Kontrolü. *Toraks Dergisi*, 7(1), 51-64.
- Keten, D., Keten, H. S., Göktaş, M. T., Uçer, H., Ersoy, O., & Çelik, M. (2015). Oral Candida carriage and prevalence of Candida species among Maras powder users and non-users. *J Oral Pathol Med*, 44(7), 502-506.
- Kısa, C., Yıldırım, S. G., & Goka, E. (2005). Ataklık ve Ruhsal Bozukluklar. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 16(1), 46-54.
- Kurtul, N., Çıl, M. Y., & Paçacı, S. D. (2005). Serum total sialic acid levels in smokers and users of smokeless tobacco in from of oral powder (Maras powder). *J Biomed Sci*, 12(3), 559-563.
- Lane, S. D., Cherek, D. R., Rhodes, H. M., Pietras, C. J., & Tcheremissine, O. V. (2003). Relationships Among Laboratory and Psychometric Measures of Impulsivity: Implications in Substance Abuse and Dependence. *Addict Disord Treat*, 2, 33-40.
- Markowitz, P. I., & Coccaro, E. F. (1995). Biological Studies of Impulsivity, Aggression and Suicidal Behaviour. E. Hollander, & D. Stein içinde, *Impulsivity and Aggression* (s. 71-91). New York: John Wiley and Sons.
- Miller, L. (1991). Predicting Relapse and Recovery in Alcoholism and Addiction: Neuropsychology, Personlity, and Cognitive Style. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 8(4), 277-291.

- Moeller, F. G., Barratt, E. S., Dougherty, D. M., Schmitz, J. M., & Swann, A. C. (2001). Psychiatric Aspects of Impulsivity. *American Journal of Psychiatry*, 158(11), 1783-1793.
- Mruk, C. (2006). *Selfesteem Research, Theory, And Practice: Toward A Positive Psychology Of Self Esteem*. NewYork: Springer.
- Murray, H. W., Patkar, A. A., Mannelli, P., DeMaria, P., Desai, A. M., & Vergare, M. J. (2003). Relationship of Aggression, Sensation Seeking, and Impulsivity, with Severity of Cocain Use. *Addict Disord Treat*, 2(4), 113-121.
- Neiss, M. B., Sedikides, C., & Stevenson, J. (2002). Self-Esteem: A Behavioral Genetic Perspective. *European Journal of Personality*, 16(5), 351-367.
- Onur, B. (2011). *Gelişim Psikolojisi: Yetişkinlik Yaşlılık Ölüm*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Orhan Yıldırım. E. (2016). Üsküdar Üniversitesi Lisans ve Yüksek Lisans Öğrencilerinde Sigara İçen Ve İçmeyen Bireylerde Yaşam Doyumu ve Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Özden, Ş. (2013). Ergenlerdeki İntihar Davranışının Dürtüsellik, Öfke İfadesi ve Aile Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi*. Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Özen, Y. (2014). Kendilik, Kendilik Algısı ve Kendilik Algısına Bağlı Psikosomatik Bozukluklara Sosyal Psikolojik Bir Bakış. *Akademik Bakış Dergisi*, 40, 1-12.
- Özver, İ. (2010). Genç Erişkinlerde İntihar Davranışı ile Problem Çözme, Dürtüsellik ve Atılganlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi*. İstanbul: Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Pagano, A., Gubner, N., Le, T., & Guydish, J. (2018). Cigarette smoking and quit attempts among Latinos in substance use disorder treatment. *Am J Drug Alcohol Abuse*, 15, 1-8.

- Perry, J. L., & Carroll, M. E. (2008). The role of impulsive behavior in drug abuse. *Psychopharmacology*, 200(1), 1-26.
- Petry, N. M. (2001). Substance Abuse, Pathological Gambling, and Impulsiveness. *Drug Alcohol Depend*, 63(1), 29-38.
- Plotnik, R. (2009). *Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Kaknüs.
- Pullmann, H., & Allik, J. (2008). Relations of Academic and General Self-Esteem to School. *Achievement, Personality and Individual Differences*, 45(6), 559-564.
- Ridker, P. M., Genest, J., & Libby, P. (2001). Risk Factors Atherosclerotic Disease. E. Braunwald, D. Zipes, & P. Libby içinde, *Heart Disease* (s. 1010-1040). Philadelphia: WB Saunders.
- Rubinstein, M. L., Shiffman, S., Rait, M. A., & Benowitz, N. L. (2013). Race, gender, and nicotine metabolism in adolescent smokers. *Nicotine Tob Res*, 15(7), 1311-1315.
- Sacarfone, D. (2004). *Les Pulsions*. Paris: PUF.
- Sağlık Bakanlığı. (2012). *Küresel Yetişkin Tütün Araştırması (KYTA) 2012*. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/duyurular/561-tütün-ve-madde-bağımlılığı-ile-mücadele-dairesi-başkanlığı/tütün-ve-madde-bağımlılığı-ile-mücadele-da-adresinden-alındı> (Erişim tarihi 21.05.2019).
- Schiraldi, G. R., & Kerr, H. M. (2002). *The Anger Management Sourcebook*. New York: McGraw Hill Companies.
- Shapiro, S. D. (1999). The macrophage in COPD. *Am J Respir Crit Care Med*, 160, 29-32.
- Sönmez, T. İ. (2009). Maraş Otu kullananlarda tiroid hastalığı sıklığı. *Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Sputniknews. (2019, Mart 6). *Sigara tüketimi geçen yıla oranla yüzde 12 arttı*. Sputniknews Türkiye: <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201903061038030203-sigara-tuketimi-gecen-yila-oranla-artti/> adresinden alındı (Erişim tarihi: 30.05.2019).

- Sucaklı, M. H., Kahraman, H., Çelik, M., & Keten, H. S. (2015). An evaluation of knowledge, attitudes and behavior regarding smoking and smokeless tobacco (Maras Powder) use among high school children. *Gaziantep Med J*, 21(4), 225-232.
- Suner, F. E. (2000). Farklı Liselerdeki Ergenlerin Benlik Saygısı, Akademik Başarı ve Sürekli Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Şahiner, S. D. (2010). Uyuşturucu Madde Kullanmak Suçu ile Denetimli Serbestlik Tedbiri Alan Bireylerin Sosyodemografik Özelliklerinin ve Rorschach Kişilik Testi Yanıtlarının Taranması. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Temel, F., & Aksoy, A. (2010). *Ergen ve Gelişimi*. Nobel Yayıncılık.
- Tırakoğlu, B. (2016). Sigara İçen Kişilerde Sigarayı Bırakmaya Yönelik Niyetin Planlanmış Davranış Teorisine Göre Değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- TUBİM ve EMCDDA. (2014). Türkiye Uyuşturucu Raporu. T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü.
- Tuna, Z. S. (2015). Üniversite Öğrencilerinde Riskli Davranışların Dürtüsellik ve Üstbilişsel İnançlar ile İlişkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul.
- Tunç, T. (2011). Benlik Saygısı ve Kaygının Çatışma Yönetim Stilleri Üzerindeki Etkileri: Bir Üniversite Hastanesi Örneği. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Tunç, Z. (2019). Ergenlik dönemindeki benlik saygısı ile sigara bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Turan, R. (2010). Madde Kullanımı Nedeniyle Denetimli Serbestlik ve Tedavi Tedbirine Hükmolunan Kişilerin Tedaviyi Başarı ile Tamamlamalarını Öngören Etkenlerin İrdelenmesi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- DSÖ, (2015). *Prevalence of tobacco smoking* . World Health Organization: <https://www.who.int/gho/tobacco/use/en/> adresinden alındı (Erişim tarihi 30.05.2019).

- DSÖ, *Tobacco*. World Health Organization: https://www.who.int/health-topics/tobacco?fbclid=IwAR3fp69KFKSw2PB9_FNWQWeEwyLYCgXkTwEKIq1vITi-QOiZNlnzjaJRH80 adresinden alındı (Erişim tarihi 29.05.2019).
- Yaz, B. (2019). İç Anadolu Bölgesi'nde sigara bağımlılığı bulunan bireylerin bağlanma stilleri ve psikolojik semptomları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Yeşilova, E. (2017). Üsküdar Üniversitesi Lisans ve Yüksek Lisans Öğrencilerinde Sigara Bağımlılığında Dürtüsellik ve Benlik Saygısı İlişkisinin İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Yıldırım, F. (2010). Maraş otu (Dumansız tütün) kullanımı ile kişilik yapısı arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Yılmaz, A. (2013). Erkek Alkol ve Eroin Bağımlılarında Dürtüsellik ve Agresyonun Depreşme Üzerine Etkisi. *Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi*. Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Zengin, S., & Altay, B. (2014). Sınıf Öğretmenliği Bölümünde Öğrenim Gören Öğrencilerin Madde Kullanım Durumlarına Göre Benlik Saygısının İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 892-907.
- Zevin, S., Saunders, S., Gourlay, S. G., Jacob, P., & Benowitz, N. L. (2001). Cardiovascular effects of carbon monoxide and cigarette smoking. *J Am Coll Cardiol*, 1633-1638.
- Zincir, S., Zincir, N., Sünbül, E., & Kaymak, E. (2012). Sigara Bağımlılığında Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Bağımlılık Düzeyleri ile İlişkisi. *Journal of Mood Disorders*, 2(4), 160-166.

EKLER

Ek 1: Bilgilendirilmiş onam ve demografik bilgi formu

Elinizdeki anket Yakın Doğu Üniversitesi, Klinik Psikoloji yüksek lisans öğrencisi Psk. Dan. Rıdvan Kanoğlu'nun, Prof. Dr. Ebru Çakıcı danışmanlığında yaptığı “Maraş Otu Kullanımı İle Dürtüsellik ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” isimli çalışmaya aittir.

Bu çalışmada erişkinlerin alkol-sigara-madde kullanım davranışı ve benlik saygısı, dürtüsellik davranışları ilişkisi araştırılmaktadır.

Anket formunda isminiz sorulmamaktadır. Veriler grup ortalaması alınarak kullanılacaktır, kişisel olarak kullanılmayacaktır. Çalışmaya katılmak gönüllülüğe bağlıdır, katılmayı kabul etmeme durumunda işyerinizde herhangi bir sorun yaşamayacaksınız. Ancak çalışmaya katılmanız ve doğru cevap vermeniz araştırma sonuçlarının bilimsel olarak güvenilir olmasını ve sonuçların ruh sağlığı çalışmalarında kullanılabilmesini sağlayacaktır. Soruları cevaplamanız çalışmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelmektedir. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

1. Yaşınızı belirtiniz lütfen:
2. Cinsiyetinizi belirtiniz.
 - a) Erkek b) Kadın
3. Medeni durumunuzu belirtiniz.
 - a)Evli b)Bekar c)Boşanmış
 - d) Eşinden ayrı yaşıyor e) Diğer (belirtiniz.....)
4. Eğitim durumunuzu belirtiniz.
 - a) Okuma-yazma biliyor b) İlköğretim c) Lise d) Üniversite

Ek 2: Madde kullanım ölçeği (The Model European Questionnaire)**Sigara**

1. Sigara, pipo ya da puro gibi tütün içiyor musunuz?
1 Evet 2 Hayır
2. Hayatınız boyunca kaç kez sigara içtiniz?
1 0
2 1-10
3 11-20
4 21-39
5 40 veya daha fazla
3. Son 12 ayda kaç kez sigara içtiniz?
1 0
2 1-10
3 11-20
4 21-39
5 40 veya daha fazla

Ek 3: Barrat Dürtüsellik Ölçeği -11

Açıklamalar: İnsanlar farklı durumlarda gösterdiği düşünce ve davranışları ile birbirlerinden ayrılırlar. Bu test bazı durumlarda nasıl düşündüğünüzü ve davrandığınızı ölçen bir testtir. Lütfen her cümleyi okuyunuz ve bu sayfanın sağındaki size en uygun daire içine X koyunuz. Cevaplamak için çok zaman ayırmayınız. Hızlı ve dürüstçe cevap veriniz.

	Nadiren/ Hiçbir zaman	Bazen	Sıklıkla	Hemen her zaman/ Her zaman
1. İşlerimi dikkatler planlarım	-	-	-	-
2. Düşünmeden iş yaparım	-	-	-	-
3. Hızla karar veririm	-	-	-	-
4.	-	-	-	-
5.	-	-	-	-
6.	-	-	-	-
7.	-	-	-	-
8.	-	-	-	-
9.	-	-	-	-
10.	-	-	-	-
11.	-	-	-	-
12.	-	-	-	-
13.	-	-	-	-
14.	-	-	-	-
15.	-	-	-	-
16.	-	-	-	-
17.	-	-	-	-
18.	-	-	-	-
19.	-	-	-	-
20.	-	-	-	-
21.	-	-	-	-
22.	-	-	-	-
23.	-	-	-	-
24.	-	-	-	-
25.	-	-	-	-
26.	-	-	-	-
27.	-	-	-	-
28.	-	-	-	-
29.	-	-	-	-
30.	-	-	-	-
	-	-	-	-

Ek 4: Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği

Aşağıda insanların kendileri ile ilgili bazı duygularını açıklayan ifadeler yer almaktadır. Size uygun olan ya da olmayan ifadenin karşısındaki “benim gibi” ya da “benim gibi değil” sütununa tercihinizi (X) işareti ile belirtin

	Benim gibi	Benim gibi değil
1. Çevremde olup bitenlerden genelde rahatsız olmam	()	()
2. Başkalarının önünde konuşmak bana zor gelir	()	()
3. Eğer elimde olsaydı kendimdeki pek çok şeyi değiştirmek isterdim	()	()
4.	()	()
5.	()	()
6.	()	()
7.	()	()
8.	()	()
9.	()	()
10	()	()
11	()	()
12	()	()
13	()	()
14	()	()
15	()	()
16	()	()
17	()	()
18	()	()
19	()	()
20	()	()
21	()	()
22	()	()
23	()	()
24	()	()
25	()	()

EK 5: Barrat Dürtüsellik Ölçeği -11 Kullanım İzni

06.11.2018

Gmail - Ölçek Kullanım İzni

rıdvan kanoğlu <ridvankanoglu@gmail.com>

Ölçek Kullanım İzni

huseyingulec <huseyingulec@yahoo.com>
 Alıcı: rıdvan kanoğlu <ridvankanoglu@gmail.com>

4 Kasım 2018 09:21

Sayın Kanoğlu,

"MARAŞ OTU KULLANIMI İLE DÜRTÜSELLİK VE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ" konulu Klinik Psikoloji Yüksek Lisans tez çalışması için, "30 maddelik Barratt Dürtüsellik Ölçeği-11 Türkçe uyarlaması"ni kaynak göstermek kaydıyla kullanabilirsiniz.

Çalışmanızda başarılar dileklerimle

Hüseyin Güleç
 SBU.Erenkoy Ruh ve Sinir Hast EAH

Samsung Galaxy akıllı telefonumdan gönderildi.

----- Orijinal mesaj -----

Başlangıç tarihi: rıdvan kanoğlu <ridvankanoglu@gmail.com>
 Tarih: 04.11.2018 09:16 (GMT+03:00)
 Alıcı: huseyingulec@yahoo.com
 Konu: Ölçek Kullanım İzni

Merhaba değerli hocam,
 Ben Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi Rıdvan Kanoğlu, "MARAŞ OTU KULLANIMI İLE DÜRTÜSELLİK VE BENLİK SAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ" konulu tez çalışmam için, "Barrat Dürtüsellik Ölçeğinin" kullanım iznini almak istiyorum, araştırmayı Kahramanmaraş'ta tekstil fabrikasında çalışan 18-65 yaş arası 400 işçi ile yapmayı planlamaktayım, bilgilerinize sunarım

EK 6: Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Kullanım İzni

06.11.2018

Gmail - Ölçek kullanım izni

rıdván kanoğlu <ridvankanoglu@gmail.com>

Ölçek kullanım izni

1 mesaj

Ayse Beril Tufan <ayseberiltufan@yahoo.com>
Alıcı: ridvankanoglu@gmail.com

6 Kasım 2018 08:00

Sevgili Rıdván Kanoğlu,
Prof. Dr. Ebru Çakıcı'nın danışmanlığında gerçekleştirmeyi planladığınız tez çalışmanızda ,Coopersmith Benlik Saygısı ölçeğini, sonuçlarınızdan bilgi vermek koşulu ile kullanabilirsiniz.
Prof. Dr. Beril Tufan
iPhone'umdan gönderildi

ÖZGEÇMİŞ

İlk, orta ve lise öğrenimini Kahramanmaraş'ta tamamlamıştır. 2012 yılında Girne Amerikan Üniversitesi PDR bölümüne başlamış 2016 yılında mezun olmuştur. Ankara'da özel bir lisede 1 yıl Psikolojik Danışman olarak görev yapmış, 2017 yılında Yakın Doğu Üniversitesinde Klinik Psikoloji üzerine yüksek lisansa başlamıştır. 2018 yılında Psikoterapi Enstitüsü tarafından verilen 4 yıllık Bütüncül Psikoterapi Eğitimi'ne kabul edilmiştir. Kahramanmaraş ilinde psikoterapi faaliyetlerinde bulunmaktadır.

İNTİHAL RAPORU

Rıdvan Kanoğlu

ORIGINALITY REPORT

3%	2%	1%	%
SIMILARITY INDEX	INTERNET SOURCES	PUBLICATIONS	STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1	library.cu.edu.tr Internet Source	<1%
2	www.ejoir.org Internet Source	<1%
3	www.tkrcd.org.tr Internet Source	<1%
4	acikerisim.ticaret.edu.tr Internet Source	<1%
5	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 Internet Source	<1%
6	ATALAY, Sevda, DAĞHAN, Şafak and KALKIM, Aslı. "Gebelerin pasif içiciliğin fetüs ve yenidoğan sağlığına etkileri konusundaki bilgileri", Türk Tabipleri Birliği, 2014. Publication	<1%
7	YİLDİZ, Mehmet Ali and DUY, Baki. "UCLA Yalnızlık ölçeği kısa formunun ergenler için Türkçe'ye uyarlanması", Yerküre Tanıtım ve Yayıncılık Hizmetleri A.Ş., 2014.	<1%

ETİK KURULU RAPORU

30.11.2018

Sayın Rıdvan Kanoğlu

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2018/298 proje numaralı ve **“Maraş Otu Kullanımı İle Dürtüsellik ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

